

BURCHARDUS DE BELLEVAUX

APOLOGIA DE BARBIS

EDITED BY H. PH. GOLDSCHMIDT

ETCHAMPT-IT

100-1000

100-1000

U.B.C. LIBRARY

ARMY MEDICAL LIBRARY

WASHINGTON

Founded 1836

Dermatology
Hair

Section.....

Number.....

WITHDRAWN
3294186
FROM AML 86

THE LIBRARY

THE UNIVERSITY OF
BRITISH COLUMBIA

Digitized by the Internet Archive
in 2010 with funding from
University of British Columbia Library

*350 copies printed on
Barcham Green hand-made
paper by Walter Lewis
at the University Press,
Cambridge*

BURCHARDUS DE BELLEVAUX
APOLOGIA DE BARBIS

Apologia de barbis ad iūfos

Apologia .B. abbis belleuallif ad
fr̃es de roseris .ad conseruationē bar-

barū .7 saluteo
arbilog' forstam
dicar . quia de bar
bis facio sermonē .
barbissonantem ; Et
aut' apologetic' iste
sermo de barbis iūris
fr̃s . qm̃ accusat' fū
apud uos . q̃ in bar
bas uīas denunti
auerim anathema combustionis .

Ab sit ame . ut uenerit in m̃tē meam
tam barbara cogitatio . barbas uīas optare

BURCHARDUS DE BELLEVAUX
APOLOGIA DE BARBIS

Nunc primum

Ex MS. Add. 41997 Musaei Britannici

Edidit

E. PH. GOLDSCHMIDT, M.A.

CANTABRIGIAE
TYPIS ACADEMIAE
MDCCCCXXXV

PRINTED IN GREAT BRITAIN

Omnis ludus movet risum, et
omnis risus habet gaudium.
Propterea de barbatura et im-
berbio propter ludum sapien-
tiae rident homines, sed alii
rident cum iocunditate ad
laudem et honorem et gloriam
sapientiae, alii rident cum
iocositate ad incrementum et
propagationem stultitiae.

(Burchardus Bellevallensis,
Sermo III, cap. 8.)

Librum novum, librum omnino ignotum invenire in
diebus hodiernis, cum magnarum et parvarum bibliothe-
carum copiosae accumulationes summa cum sedulitate
perscrutatae et elenchatae existant, rarum est; immo ra-
rissimum textum spectabilis antiquitatis, laudati auctoris,
singularis argumenti offendere, qui non sit editus vel ad-
minus in certis codicibus notatus, aut de cuius persis-
tentia nullum prorsus vestigium hucusque apparuisse
videatur.

Quod tamen contigit mihi, cum annis abhinc sex apud
Gebennam Helvetiae in armariis bibliopolae cuiusdam
libellum hunc tenuem et minoris formae inspexerim,
miratus sum ut rem curiosam et ulteriore investigatione
dignam, ut emerim et ex post studiose examinaverim.
Quem paulo post, facta summa cum diligentia examina-
tione, cum citra dubium textum vere unicum et in-
cognitum esse constaret, ipse bibliopola, Musaeo Britan-
nico vendidi, non sine promissione ultro concessa quod
mihi, si otium vacaret transcribendo, gloriolam propa-
landi primam editionem attingere liceret.

Ecce prodit Burchardi Barbilogia cuius argumentum
de dignitate et significatione barbarum haud commune,

cuius sermo et compositio non sine elegantia, cuius auctor utpote S. Bernardo Clarevallensi amicitia coniunctus minime obscurus.

Auctoris persona ex superscriptione sine ambiguitate desumenda elucescit: "Apologia B. abbatis Bellevallis ad fratres de Roseriis ad conservationem barbarum." Ambo haec monasteria sunt Cisterciensis ordinis in Bisuntinensi dioecesi sita, quorum primum, vulgari sermone *Bellevaux*, anno 1120 conditum, alterum, vulgo *Rosières*, in monte Iura paulo post, anno scilicet 1133, fundatum, quasi domus affiliata Bellevalli cum monachis inde accersitis exordium habuit. Abbas iste B. procul dubio est ille Burchardus, qui sub S. Bernardo in Clara Valle ordinem intravit, postea in novam domum Balerne, anno 1136 conditam, primus abbas deputatus, anno 1156 mortuo Pontio primo abbate ad Bellevallē translatus est, ubi officium abbatis continuo gerens anno 1163 ultimam diem obiit. De hoc Burchardo, cum cognomine "de Balerne", notitiam invenies a cl. v. Daunou compilatam in *Histoire littéraire de France*, vol. XIII (1814), pp. 323-4. Exstat inter epistolas S. Bernardi una, 146ta videlicet, ad Burchardum nostrum scripta quae in *Patrologia latina* legitur vol. CLXXXII, p. 305. Idem Burchardus brevem memoriam amici sui quasi appendicem addidit Vitae S. Bernardi a Guilelmo abbate S. Theodorici conscriptae (*Patrol. lat.* vol. CLXXXV, p. 266) in qua Guilelmum nuper demortuum (non post 1148) laudibus extollit et S. Bernardo maxima amicitia coniunctum fuisse testatur.

Praeterea nonnisi unica epistola impressa invenitur quam ipse abbas Balernensis ad Nicolaum Clarevallensem dictavit, quae quidem una cum istius responso in

Patrol. lat. vol. CXCVI, p. 1605, legitur. Quae epistola, quamvis argumento aliquo aut communicatione ulla omnino carere videatur, tam raro dicendi genere, tam exquisitis locutionibus, tanta copia vocum inusitatarum insignitur, ut dictamen eiusdem Burchardi plane appareat. Exorditur videlicet:

“Hac vice primo in simplici stylo recipe me, et sine modo ut quadam compositione graduum liceat ascendere ad animal primum pennatum implumi bestiolae.”

Amplificata hac comparatione amici cum aquila, sui ipsius cum “bestiola implumi” prosequitur his verbis:

“Si talpa est, quomodo cum cervo saliet? Si cicada, quomodo citillabit ad oloris melodiam?”

En procul dubio ipsissimus stilus “Barbilogi” nostri, eadem praedilectio verbi rarioris, eadem libertas componendi vel potius creandi voces novas quarum significatio nihilominus aperte intelligitur.

Haec est enim, ni fallor, virtus primaria, quae libellum istum in temporibus nostris editione dignum efficit, ista latinitas curiosa, ista facilitas utendi lingua latina non solum erudite sed ut sermone quasi nativo et vivaci. Nec dubito quin studiosi infimae latinitatis, qui renovandi Glossarium Ducangii operam navant, in opusculo nostro nonnulla notatu digna metant.

Codicem unicum, qui nunc in Musaeo Britannico cod. MS. add. 41997 signatur, admodum pulchris litteris et eximia cum correctione exaratum auctori contemporaneum non dubium, autographum auctoris esse haud improbabile est. Optima conservatio tredecim quaternionum extantium, sed deficit conclusio. Cum vero auctor iam omnia loca s. scripturae in quibus de barbis

agitur, omnia genera et diversitates barbarum et ipsum statum barbarum post hanc vitam tractaverit, suspicari licet paucas modo paginas esse deperditas.

Occasio sermocinandi de barbibus Burchardo nostro adfuit, ut in initio et postea passim enuntiatur, commotio inter fratres conversos propter litteras quasdam exorta paulo ante ab abbate editas, in quibus turbatoribus concordiae et dissidiosis quibusdam "combustionem barbarum" minatus erat. Haec verba animos fratrum barbarorum in Roseriis vehementer excitasse videntur, ita ut de sorte barbarum suarum maximo timore affligerentur. In ordine enim Cisterciensi praeter monachos fratres laicos adscisci in usu erat, qui laboribus manualibus, praesertim agris colendis intendebant, et, ut nullo modo clericis adnumerati, nec tonsuram subibant nec barbam radebant. Vide Ducange, s.v. Barbatus:

"Fratres barbati, sic appellati ut plurimum 'Fratres conversi' in monasteriis quod, contra quam monachi voto astricti, barbam nutrent. Vide: Exordium ordinis Cist. cap. xv: Tuncque definierunt conversos laicos barbatos ex licentia episcopi sui suscepturos..."

Unde apologeticus sermo iste de barbibus nonnulla scitu digna de vita monastica illorum temporum attingit, et de moribus in genere et clericorum et laicorum notas quasdam haud negligendas praebere dinoscitur, ut e.g. quae in p. 89 legimus verba de clericis et religiosis qui *de recenti* barbas radunt, unde desumendum videtur consuetudinem imberbii presbyterorum XI saeculo in generalem usum venisse. Quae clausula non solum pro curiositate sua notanda videtur, sed etiam insignem demonstrationem afferre valet hunc librum per saecula

prorsus ignotum delituisse, cum in tanta copia tractatum qui de sacerdotum barbis et de barbarum historia ex occasione praesertim disputationis de Capucinatorum barbis et Minorum imberbio prodierunt, opera quidem praemagna et omnimoda eruditione referta,* nullibi Burchardi nostri aut huius testimonii mentio sit facta.

Praetereo multa quae libelli istius lectionem pro rationibus diversis et pro studiis variis haud inutilem reddere possint, utpote de methodo sermocinandi, de usu allegandi et interpretandi sacram scripturam, de influenza ratiocinationis scholasticae in paraeneticos, de mystica theologia xi saeculi, de tot et tantis aliis rebus paululum quid scitu dignum afferre videtur. Confiteor tamen quod ego quidem propter iocositatem et risibilem delectationem maxime, nec ita ad promovenda studia graviora, lectionem avide perduxì ad finem et munus edendi suscepi. Itidem oro lectores, ut non tam gravi vultu et erudita industria perlegant, ut severitatem iudicandi de insufficientia nostri laboris seponant, et editori minus docto ignoscant qui iucunditatis causa non ad augmentum scientiarum, ad occupandum otium potius quam ad illustrandam historiam barbarum hoc opusculum exhibere ausus est.

Nec unquam in lucem prodiisset haec editio, cuius praeparationi et debitae annotationi ignorantiam et imperitiam meam minime sufficere satis persuasum habeo, nisi amici doctiores me tam consilio quam auxilio impulissent et adiuvassent. Inter quos nominatim Raymundo Klibansky, qui publicationem festine complen-

* Vide e.g. J. Pierii Valeriani Pro sacerdotum barbis, 1529, et insignem librum (Fangé) Mémoires pour servir à l'histoire de la barbe, Liège, 1774.

dam postulavit, Georgio Gordon Coulton, collegii diui Johannis socio, qui cum syndicis preli Cantabrigiensis rem agere promisit et peregit, Friderico Saxl, instituti Warburgici Londinensis directori, qui labori meo non modo praeceptis suis sed et libris praestitis fautor adfuit, ultimo sed non minimo loco amicissimo Stephano Gaselee, ministerii rerum exterarum scriniario et bibliothecario, qui rubiginosam latinitatem meam corrigendam et expoliendam curavit, debitas gratias referre volo.

E. PH. G.

Scribebam Londinii in domo in qua clarissimus

Laurentius Sterne ultimam diem obiit.

Kal. Oct. MDCCCCXXXV.

APOLOGIA DE BARBIS AD CONVERSOS

Apologia B. abbatis Bellevallis ad fratres de Roseriis
ad conservationem barbarum etc. Salutem.

Barbilogus forsitan dicar, quia de barbis facio sermonem
barbisonantem. Est autem apologeticus iste sermo de
barbis vestris, fratres, quia accusatus sum apud vos, quod
in barbas vestras denunciaverim anathema combustionis.

Absit a me ut venerit in mentem meam tam barbara
1b cogitatio barbas vestras optare comburi. Non vere
locutus est in barbam suam qui male interpretatus est
barbarum anathema de barbis vestris. Sicut excludere
enim sunt barbae nostrorum vel quorumlibet fratrum
ab anathemate combustionis, si scienter et prudenter 10
fecerint quod illic dictum est, ita barbae vestrae non sunt
inclusae sub innodatione concremationis si non feceritis
illud malum quod meretur ut transeat per ignem et fiat
cibus ignis. Quidquid igitur in litteris de incendio bar-
barum dictum est, neque ad barbas vestras transferre 15
debetis si innocentes estis, neque nostri vel alii a suis
barbis excludere valent si culpam inciderint, quae digna
sit poena combustionis. Non itaque noceant mihi barbae
vestrae quas opto manere integras et ab incendiis urenti-
2a bus longe remotas. Nocerent autem mihi barbae vestrae 20
si propter illas me offensum haberetis et a gratia dilec-
tionis faceretis alienum, quem soletis habere propinquum
antequam de barbis negotium istud nasceretur. Si male
locutus sum de barbis, et dici non licuit quod de barbis
culpor dixisse, desinat crescere barba mea vel ulterius 25
illam radere non oporteat et fiam mulieribus similis

barba carens. Quid namque dixi de barbis? Barbae inquam illorum fiant in combustionem et cibus ignis qui scientes et prudentes movent tempestatem quae facit animas naufragari. Quis hoc audeat reprehendere, nisi
5 stultus et imberbis et qui barba caret puerilis? Quis non acclamet: Fiat, Fiat, si justius est barbas comburi quam animas periclitari?—

Sermo primus. De Mundicia barbarum.

ⲉⲛ CAPITULUM PRIMUM. *Quod a tribus vermium generi- 2b
bus debent barbae mundaе servari, exemplo barbae Aaron.*

10 **V**olo autem ad conservationem et integritatem barbarum vestrarum et opto ut fiat de barbis vestris secundum barbam Aaron, hoc est ut sicut unguentum in capite quod descendit in barbam barbam Aaron illic operatum est mundiciam et purificationem ad
mysterium barbarum omnium, ita descendat in barbas 3a
vestras a capite vestro XPO Ihu spiritalis unctio purgans
15 et purificans omnes sensus interiores vestros, in quibus vigor virilis et aetas maturitate venerabilis dinoscitur, quae forma non inconvenienter monstratur in barbis. Quidquid autem secundum figuram exteriorem in barbis agi convenit, non decet vos ignorare, si barbas interiores
20 cum barbis exterioribus recte desideratis conferre.

ⲉⲛ CAP. II. *Quae sunt tria vermium genera in barbis et quo unguento, hoc est quibus mudentur virtutibus.*

Ipsi denique scitis quod a tribus vermium generibus barbae debent mundaе servari. Quod nisi diligenter fuerit observatum, mox quod miserum est et horrore

10] MS.: sic. 11] Psal. 132, 2. 25] MS.: conservatum.

pavidum, ab interioribus scaturire cognoscentur lenti-
3^b pedes et spurcissima lendium caterva et illud tertium
genus quod a pede in oculo nomen sibi dicitur sumpsisse.
Hoc autem cavetur diligenter in barbis exterioribus, cum
interiores barbae mundaе atque sincere custodiuntur. 5
Et id unde fit, nisi per unguentum quod descendit in
barbam barbam Aaron? Non possunt pullulare predicti
vermes in barbis quae secundum Aaron barbam unguento
tali perunctae sunt. In interiores barbas hoc unguentum
descendit, ubi caritas est de corde puro et conscientia bona 10
et fide non ficta. Attendite qualiter hoc unguentum
triplici partitionis suae virtute triplex vermium genus
interimit, ut barbae mundaе sint et sincere. Puritas
cordis lentipedes, conscientiae bonitas lendium turmas,
4^a fidei veritas illud tertium quod a pede in oculo nomen 15
sumit, consumit atque perimit omnino.

ⲉⲓ CAP. III. *De distinctis proprietatibus ipsorum ver-
mium in barbis et coaptatione eorundem ad tria vitia.*

Illud quoque mirabile est et dignam considerationem
habet in barbis, quod illa tria vermium genera singulis
proprietatibus distinguuntur. Primum haeret carni et
ad pilos non transit, secundum pilis adheret et pilos non 20
deserit, tertium vicissim per utrumque discurrit. Qui
hoc ignorant et experti non sunt, barbas habent felices
et purificatas. Tria vitia sunt voluptas, inhonestas, dupli-
citas. Videte qualiter voluptas more lentipedum haeret
carni et in pilis non habet mansionem, quia foris ad 25
id quod pertinet ad ornatum virilem et decorem et
virtutem non vult apparere sed latere in abditis tene-
4^b brarum. Voluptas in lentis et pigris et ociosis est, et in
desideriis est omnis otiosus et desideria pigrum occidunt.

Et haec significatio in lentipedibus est barbas occupantibus.

Inhonestas exteriorem honorificentiam dehonestat, et quasi pilos barbarum occupat, dum maturitatis reverentiam viciositatis superfluitatis suae multimodas conglomerat levitates, quod est fedissimam lendium congeriem conglobari super barbas. Quod pilos non deserit haec miserabilis viciositas et ad carnem non transit, id significationis insinuare videtur, quod illi qui respiciunt
10 in vanitates et insanias falsas, sic foris vanis suis superfluitatibus affixi sunt et humanis favoribus adhaerent obstinationis immobilitate, ut carnis curam penitus negligere videantur. Sic enim sapientes videri volunt, 5a ut philosophari putentur et quasi in barba sapientiae
15 venerationem pretendunt, cum ipsi miseri viles et inhonesti non nisi lendium multitudinem in barbis nutrire dinoscantur.

Duplicitas tercii vitii locum tenet in barbis quod a pede in oculo nomen sibi vendicat, eo quod vir duplex
20 animo inconstans est in omnibus viis suis, quemadmodum et hoc vermiculi genus a pilis ad carnem et a carne discurrit ad pilos. Sicut igitur primum et secundum genus vermium immobilia sunt et tertium mobile, et ita esse in barbis et pilis evidenter apparet, sic in ipsis vitiis
25 manifeste valet agnosci si cum studio et diligentia percunctetur. Sed quid est a pede in oculo illud tertium genus vermium sumere nomen, quatenus et id ipsum 5b de duplicitatis vitio possit intelligi et omnis barba digne queat mundari? Quia pes est instrumentum cui proprium est calcare terram, et oculus sensum et affectum
30 cordis significat. Pedem in oculo, hoc est iuxta oculum

9] De Abaelardo forsitan agere videatur; cp. p. 59.

esse, quid aliud est quam intentionem vel sensum et affectum cordis a rebus terrenis nunquam levare? Sed si pes est ad terram, oculi sunt ad celum et qui eiusmodi est dicat: Oculi mei semper ad dominum. Longe distent a se pes et oculus, et non erit pes in oculo neque duplicitas 5 in animo. Itaque, fratres, ad barbarum mundiciam faciendam non desit vobis unctio de corde puro et conscientia bona et fide non ficta. Nam in corde puro non habet locum voluptas, et inhonestas ad bonam conscientiam non appropinquat, nec ad fidem non fictam 10
6a duplicitas. Qui haec non videt barbam mundam non habet, quoniam unctio in barbam eius non descendit sicut unguentum quod descendit in barbam barbam Aaron.

œ CAP. IV. *Moralis significatio quare barba Aaron geminata nominetur inculcatione.*

Sed quare barba unius quae est una sola barba geminatur 15 sic ut dicatur in barbam barbam nisi quod misterium barbae unius ad multas transfertur barbas? Et sicut ex imitatione unius conversi barbati, multi conversi barbati constituuntur, sic honoretur misterium barbae unius ad multas translatum barbas. Atque per hoc sciant con- 20 versi quare debeant esse barbati, cum illi indubitanter notum fuerit, quem barbatum ad barbas habendum debeant imitari. Mundentur et unctione unguenti barbae
6b vestrae, fratres carissimi, sicut (per) unguentum quod descendit in barbam illius, barba ipsius mundata est. 25

4] Psal. 24, 15. 24] MS.: sicut unguentum. *

ⲉⲛ CAP. V. *De lepra barbae et eius mundatione mistica
et quibus signis cognoscatur adesse lepra in barba.*

Est denique necessarium hoc unguentum non solum
contra predictas turpitudines sed etiam contra lepram
quae barbas solet occupare. Si mihi non creditis Moysen
interrogate, immo dominum in Moyse. De his quae
5 inde dicuntur excipimus quod ad nos pertinet, fratres.
In cuius inquit barba germinaverit lepra, videat eum
sacerdos. Qui ex eo quod sibi sapiens videtur aut de
fortitudine sua probitatem iactat, lepram habet in barba,
quoniam in barba sapientia et fortitudo, decor et virtus
10 significantur. Idque sacerdos qui curam animarum gerit, 7a
intueatur et barbam mundare curet a lepra. Qui rursus
ex scientia sua labitur in haeresim aut blasphemiam in
barba lepram contraxisse dinoscitur. Dantur autem ibi
signa probationis ut cognoscatur esse lepra capitis et
15 barbe, cum dicit: Et siquidem humilior fuerit locus carne
reliqua et capillus flavus solitoque subtilior, contaminabit
eos, videlicet sacerdos, quia lepra capitis ac barbae est.
Quod est dicere: Si intentio cogitationum proprium
statum reliquerit ad malumque investigandum fuerit
20 sagacior, condempnetur. Nam sicut lepra in capillis
error cogitationum est, ita lepra in barba sagax est ad
malum inquisitio, secundum illud “Sapientes sunt ut
faciant mala.” E diverso vero signa referuntur quibus
probetur quod non sit lepra capillorum vel barbae, cum 7b
25 illic subjungitur: “Sin autem viderit, et locum maculae
equalem vicinae carni et capillum nigrum, recludet eos
septem diebus, et die septimo intuebitur; si non creverit

6] Lev. 13, 29. 16] Lev. 13, 30. 22] Jerem. 4, 22.
25] Lev. 13, 31-4.

macula et capillus sui coloris est et locus plagae carni reliquae equalis, radetur homo absque loco maculae et includetur septem diebus aliis. Si die septimo visa fuerit stetisse plaga in loco suo nec humilior carne reliqua, mundabit eum, lotisque vestibus mundus erit.” Omnis 5 series huius litterae figurative statum cogitationum in capillis et sagacitatis in barba demonstrat, ut videlicet docente spiritu septiformi cognoscatur aut non multum
8a exorbitare a tramite veritatis cum parvus est error, et remanet in capillis et barba solitus decor; aut si a veritate 10 turpiter et multum deviat ad confusionem gestatur barba et in capitis condemnationem capilli dependent, quod est et in capillis et in barba lepram habere fedissimam. Quae si perstiterit in feditate sua, sicut inferius denunciatur, ad combustionem totum deputabitur; si 15 vero ad emundationem emendationis reparari decernatur, et rasioni et allutioni et caput et barba dedicabuntur ut recrescant et novi capilli et nova barba. Tu quoque, frater barbate, si de antiquitate aetatis tuae, vel diutina religionis conversatione gloriaris, juniores tuos despicias 20 et illis insultas, antiqua tua novissimis illorum praeferens,
8b vade et ostende te sacerdoti quia lepram habes in barba.

¶ CAP. VI. *De lepra barbae volatili et vaga et sensu morali.*

Quod si lepra barbae sicut illic dicitur volatilis et vaga fuerit igne comburenda decernitur barba propter lepram. Hoc est: Si saepe confessus et correptus non emendaveris, 25 sed volat et revolat ad te haec turpitudine tua, et vaga non persistit in luctu penitentiae, ignem gehenne tibi denunciari et paratum esse certus esto. Et hoc est quod in aliis

23] Lev. 13, 57.

litteris propter huiusmodi lepram barbas in combustionem et fieri cibum ignis denunciavi, non optavi. Quod si in hoc culpam vel lepram me contraxisse cognoscitis et judicatis, fratres mei carissimi, quando barba
5 mea radetur, accipite illam et igni totam comburite. Tunc 9a
enim mihi bene erit, si cum perierit barba, pereat et lepra culpa cum barba.

⚡ CAP. VII. *De barba David et saliva defluente super illam et significatione morali.*

Accidere tamen solet in barbibus cuiusdam turpitudinis enormitas, quae foris aspectu feda videtur et iccirco
10 vitanda, sed intus per significationem propter amorem virtutis omnibus barbam habentibus est appetenda. Turpis et despectus habetur inter nos ille, cui super barbam defluere consueverunt salivae; et vos honestatem et mundiciam amantes dicitis: absit a nobis ut sic imposti
15 simus et spurci quod saliva defluente barbas nostras polluamus. Eia David barbate, veni ad medium et responde barbatis istis qui confusi erubescunt audire 9b
quod tu facere non erubuisti. Ante regem Achis insaniam finxisti, os tuum commutasti quasi furore correptus, fluebantque salivae in barbam tuam. Et ait Achis
20 ad servos suos: "Vidistis hominem insanum, quare adduxistis eum ad me? An desunt nobis furiosi quod introduxistis istum ut fureret me presente? Hicne ingredietur domum meam!" Eia fratres, numquid
25 gloriosiores sunt barbae vestrae et mundiores barba sancti David gloriosi regis et prophetae magnifici? Sicut barbam Aaron in unctione sua ad barbas vestras transferri per misterium cognovistis, ita barbam sancti David

18] I Reg. 21, 10-15.

salivis perfusam ad considerationem barbarum vestrarum
 10a transfigurare studeatis. Videte quomodo apud principem
 huius mundi, scilicet Achis, vir tantus habitus sit insanus
 et vilis ipseque talem se exhibuit ut merito despectus et
 contemptibilis appareret. Sapientiam suam atque vir- 5
 tutem, quasi barbam suam, humilitate atque vilitate,
 quasi quibusdam salivis, dedecoravit; et mirabili modo
 per immundiciam salivarum in barbam defluentium
 munditiam cordis quae in sapientiae decore consistit
 quasi quodam stulto furore conservavit. Intuemini, 10
 fratres, a barba sancti David barbas vestras fuisse pre-
 figuratas et id ipsum in vobis agi conspiciate quod in barba
 illius quasi quadam vili feditate premonstratum est.
 Defluunt siquidem super barbas vestras salivae, si vos
 humilia et vilia quae patimini sapienter sustinetis et 15
 10b patienter. Quod de figurante David ad figuratum David
 videlicet dominum Jhesum Christum translatum est,
 tandem ad vos perventum considerate. Domini virtus
 et domini sapientia stulticia et infirmitate tamquam
 quibusdam salivis defluentibus deturpata in oculis per- 20
 sequentium se viluit et delusa atque derisa opprobrium
 hominum et abiectio plebis facta est, cum sputa suscepit
 in barbam et alapas in faciem. Ita et vos libenter
 suffertis insipientes, cum sitis ipsi sapientes. Sustinetis
 enim siquis in faciem vos caedit, siquis barbam trahit, 25
 siquis devorat, siquis accipit, quia quod infirmum et
 stultum est dei in vestram ignobilitatem et ignominiam
 transformatis, quatenus id ipsum fortius et sapientius
 sit hominibus quod in barba salivis defluentibus collita
 11a infirmum et stultum apparebat. Crebro vos derident 30
 saeculares dicentes: quam longa colla, quam rotunda,
 22] Psal. 21, 7.

quam crassa! Quale, quam dulce quam suave foret in
 lardum illud et aruinam illam ferire pugno fortiter!
 Vae barbis illis turpibus et lendiculis! ignis illas devoret
 dignas combustione. Vae barbis illis lendipedibus plenis,
 5 vae barbis illis saliva defluente foedatis, sputis et execra-
 tionibus dignis et ad incendium merito condemnatis.
 Inter dicentes haec, est qui dicit: o si mihi liceret barbam
 illam trahere, pilis radicer evulsis hunc barbatum
 exbarbarem et barbam darem in combustionem et in
 10 favillam et cinerem consumptam! In ventum et tur-
 binem totam exsufflarem. De quo talia dicuntur, nonne
 insanus habetur, et reputatur tamquam furiosus instar
 David, cui defluunt in barbam salivae? Ecce vos, fratres,
 sancti David imitatores estis et vita vestra estimatur 11b
 15 insania, sed illi potius insani vel furiosi sunt, qui in
 derisione barbarum vestrarum insaniunt et furere de-
 ridendo non desistunt. Desistent vero miseri deridere
 barbas vestras, cum barbae illorum erunt in combus-
 tionem et cibus ignis. Et tunc recognoscentes insaniam
 20 suam et vestram sapientiam retractantes, prae angustia
 spiritus quoque gementes, dicent de vobis: Hi sunt quos
 aliquando habuimus in derisum et in similitudinem im-
 properii; nos insensati vitam eorum estimabamus in-
 saniam et finem illorum sine honore; et sol non est ortus
 25 nobis, id est cognitio veritatis. Ecce quomodo computati
 sunt inter filios dei, et inter electos sors illorum est. Et hic est
 Achis, reputans David insanum et furiosum. Achis inter-
 pretatur "quomodo est" per quod significatur ignorantia
 et verbum mirantis et non agnoscentis veritatem. Quod 12a

27] Achis interpr. "quomodo est". Ista interpretatio non
 concordat cum Hieronymiana quae in Migne, P.L. xxiii, p. 812
 legitur: Achis=frater meus aut frater vir.

et in gente iudeorum impletum est, qui dum Christum viderint non agnoverunt.

œ CAP. VIII. *Quod in misterio barba David et saliva super illam decurrens ad Christum pertinet, ad exemplum imitandi propositum.*

Quod autem in David quasi furioso salivae decurrebant super barbam eius, apostolus hoc aperit dicens: “Judaei signa petunt et Graeci sapientiam quaerunt; nos autem 5 praedicamus Christum crucifixum, Judaeis quidem scandalum, gentibus autem stulticiam. Ipsis vero vocatis Judaeis et Graecis Christum dei virtutem et dei sapientiam. Quia quod stultum est dei sapientius est hominibus, et quod infirmum est dei fortius est hominibus.” 10 Salivae enim significant infirmitatem. Sed quia stultum dei sapientius est hominibus, nota quia salivae offendant, 12b sed attende quod super barbam decurrunt. Quomodo enim in salivis infirmitas, sic in barba virtus ostenditur; textit ergo virtutem suam corpore infirmitatis suae, et 15 quia forinsecus infirmabatur, tamquam in saliva apparebat, intus autem divina virtus tamquam barba tegebatur. Ecce quam mirabile misterium quod immunditia ex salivis defluentibus interiorem mundiciam, hoc est divinam virtutem tamquam barbam decoris et virtutis 20 et sapientiae tegit, ut et vos qui ad virile decus barbas gestatis, si sapientes esse vultis, prius stulti sitis, ut postmodum efficiamini sapientes, cum salivae cessaverint defluere super barbas et nichil infirmum, nichil stultum apparebit.

25

4] I Cor. I, 22-5.

63 CAP. IX. *Quo vitio contingat fluxus salivae super
barbas vel super imberbium.*

13a

Sed et illud satis mirum est, qualiter pro immundicia
reputetur quod salivae super barbam defluunt, cum
potius infirmitatis esse non dubitetur talis defluxus, et
id singulariter habere cognoscitur aetas puerilis, cui
5 pariter saliva defluens et barba non adsunt, sed solum
saliva defluens sine barba. Si tamen in barbis senum
decrepitorum id contingere soleat, non esse mirum ex
hoc apparet, quoniam in illa aetate ex habundantia
humoris flegmatici eruptio vel fluor vitiosus decurrit,
10 unde reumatici efficiuntur, quod est reumatis inordinata
et superflua defluxio. Sunt tamen qui ab ineunte puerili
aetate semper hanc vitiositatem patiuntur, quos bавos
vel бавosos sermo vulgaris appellat. Licet autem barba 13b
bonum et donum sit naturae, et saliva nichilominus
15 eiusdem naturae beneficio ad usum necessitatis mini-
stretur, tamen cum ipsa saliva defluit inordinate, ipsa
inordinatio vitiositatis huius immundicia reputatur. Non
est autem ordinatio sed vitiositas, salivam defluere super
barbam, sed ut glutiat aut in sputum proiciatur hoc
20 illi est ordo naturalis. Huius naturalis ordinis perturba-
tionem pati videbatur Job, dicens domino: “Usquequo
non parcis mihi, nec dimittis me ut glutiam salivam
meam?” Mallet glutire salivam si posset, quam ex
inordinato defluxu barbam polluere, quod forte com-
25 pellebat infirmitas evenire. Sed qui testa saniem radebat,
non erat mirum si forte hanc immundiciam salivae
defluentis super barbam videretur pati, cum et, quod
maius erat, in sterquilinio toto corpore volutatus iaceret. 14a

12] Ducange, 1, 610. 21] Job, 7, 19.

Opto, fratres, ut ab omni immundicia barbae vestrae inveniantur immunes et illaesae conserventur ab omni combustione.

Sermo secundus. De Compositione barbarum.

¶ CAP. I. *De varia compositione barbarum et grennonum.*

Sed ecce, fratres amantissimi, sicut barbas debetis habere mundas, sic et ordinatas habere vos convenit. Sunt enim quidam qui delectantur barbas habere funiculatas
14b ac grennones spiculatos, quibusdam mos est barbas suas manibus suis demulcere et complanare palmis, ac grennones suos digitis contorquere. Quidam de prolixitate barbarum gloriantur et dependentes usque versus umbilicum frequenter et curiose quasi quasdam picturas
contemplantur illas. Alii sunt qui barbas suas ramusculant et quibusdam discriminationibus urbaniter cordiculatas volunt illas formosas videri. Alii forcipant barbas suas ad formam militarem et sanctam rusticitatem neglige-
15 gentes ex formositate barbarum apparere desiderant curiales et urbani. Qui si attenderent quam male conveniunt barbae militares alte denudatis auribus, erubescerent de se facere risum qui duo contraria compingunt
15a in monstrum. Sunt qui barbas suas velut rostra serrantia
20 figurant in acumen, aut si quis aliud simile velit adaptare, quasi falces incisórias mirari poterit barbas illas. Sunt item qui sic figurant barbas suas ut caudis miluorum videantur esse similes, et velut caudae pennatis avibus in adiutorium volandi necessariae sunt, ita barbae in hoc
25

7] Ducange, IV, 100.

modum figuratae levitati illorum quasi volatui videntur
opitulari, qui in omni actione sua faciles sunt et leves ad
lasciviendum. Sunt etiam nonnulli qui furcatas faciunt
barbas et quasi per bivium discriminatas; nunc unam
5 nunc aliam partem demulcent et de barba una videntur
facere duas. Videmus alios qui grennonibus abrais radi-
citer, nuditate et albedine labellorum pueris aut mulieri-
bus similes sunt, cum viri esse non dubitentur, barbibus 15b
argumentantibus. Haec enormitas barbibus non convenit,
10 ut sic omnino grennonibus priventur, quoniam ad
naturalem ornatum barbarum grennones barbibus natura
concessit. Verumtamen illi arguendi sunt, qui sic super-
fluos et supercrescentes volunt habere grennones, ut
enormitate tali barbibus dehonestent, insuper et cum illis
15 grennones bibant in ciphis. Illi denique alieni sunt a
religione, qui ad similitudinem capillorum muliebrium
barbas suas cincinnant et crispantibus cincinnis barba-
tutam quasi capillaturam mulierum discriminalibus de-
coratam habere concupiscunt. Crinibus muliercularum
20 relinquatur artificium calamistrandi, quoniam barbibus
virorum calamistrum non convenit, et barbibus habere 16a
calamistratas horreant religiosi, quoniam nec saeculares
effeminatos mores debent affectare. Itaque, fratres, omnes
praedictas vitiositates barbarum vitate, et illas secundum
25 ordinis institutionem componite. Longitudo barbae
ultra duos digitos sub mento non descendat. Non sit a
lateribus latitudinis ansulata, et quasi quibusdam ansis
expansa, ne magis appareat lata quam longa. Magis
rusticana vilitate videantur neglectae, quam superflua
30 curiositate in lascivam compositionem effigiatae. Sic
tamen ut neque sordescant contra honestatem, neque
videntibus pro foeditate sint ad horrorem. Grennones

non radantur sed tondeantur, tali quidem moderatione
ut neque pro vicinitate narium exalatione spirationis
16b illarum appareant humectati, neque buccae fissuram
excedant in longitudine neque ciphis immergantur in
bibendo. Et sicut iam dictum est, grennones penitus 5
non abradantur, quia nimis enorme videtur, sicut et illud
valde foedum est, quod quidam saeculares, barbis prorsus
abrasis solos grennones reservant. Larvalis et monstruosa
videtur talis figuratio, ubi vir in labris et in mento
femina figuratur. Ermafroditum depingere convincitur, 10
qui in persona una et capite uno utrumque sexum
effigiare non confunditur.

æ CAP. II. *De barbis nuntiorum David semirasis, et
quid significet tam turpe factum.*

Nam et illud ad dedecus et confusionem magnam factum
fuisse non ignoratur, quod Rex Ammanitarum Anon
17a nunciis David dimidias barbas radi fecit, et vestes usque 15
ad nates detruncari. Sic enim illic scriptum est: "Tulit
Anon servos David, rasisque dimidiam partem barbae
eorum, et praecidit vestes eorum medias usque ad nates
et dimisit eos. Quod cum nunciatum esset David, misit
in occursum eorum, erant enim viri confusi turpiter 20
valde, et mandavit eis David: Manete in Hierico, donec
crescat barba vestra et tunc revertimini." Si ex qua
occasione tam turpe factum provenerit prudenter ad-
vertatis, cognoscetis quod ex quibusdam bonis incaute
gestis, mala solent oriri, et mala pro bonis reddunt mali, 25
quoniam pro bonis reddere bona student boni. Hoc
inter David et Anon patet accidisse, cum alter alterius
17b malus boni bonos deturpavit nuncios dimidiis abrasis

16] II Reg. 10, 4-5.

barbis et vestibus usque ad nates detruncatis. Ad bonum obedientiae diriguntur nuncii David, sapientes quidem et maturi, quod barbati. Sed quia secularibus negotiis implicati sunt, quod ad amatorem mundi missi sunt, 5 decepti incidunt in confusionem, et in forma stultorum derisione digni revertuntur, qui in forma sapientium fuerant delegati. Audite, fratres, cautelam vestram et, ne tale quid, quod absit, accadat vobis, cavete diligenter. Vos omnes ad bonum obedientiae nuncii delegati estis, 10 totum sit necessitatis et maturitatis quod agitis et nichil superfluitatis aut levitatis habeat negotium obedientiae quod tractatis. Cuius vestrum vita et conversatio sancta 18a et laudabilis creditur et denunciatur, hic barbam integram constat habere. Hic ad negotium obedientiae directus, 15 si diabolo instigante vita eius aliquo modo depravata fuerit, sic tamen ut conversationis eius insignia nundum deleta sint omnino, sed lapsum eius aliis scientibus et affirmantibus, aliis ignorantibus et negantibus, non tali utiquam manet integritas barbae, sed, cum sit scisma de 20 illo, dimidiam partem convincitur perdidisse; cui iam ex parte quod erat honoris et sapientiae a scientibus et affirmantibus culpam detruncatum est, et ex parte quod erat decoris et virtutis ab ignorantibus et defendentibus est reservatum. Si vero lapsus ignominiosae turpitudinis 25 in tantum propalatus est ad manifestationem ut iam nec celari nec defendi possit, praecisae sunt vestes mediae 18b usque ad nates, et videtur hoc opprobrium praecipue de lapsu fornicationis natum, ubi pudenda circa nates denudata referuntur.

6] MS.: formam.

16] in margine, eadem manu ut videtur: "infami relatu".

œ CAP. III. *Quid sit manere in Hiericho donec crescat barba.*

Sed si inter vos sunt, quod avertat deus, quibus tam probrosam barbarum suarum abrasionem fecerit forte diabolus, quod eis mandat David dicimus illis: “Manete in Hierico, donec crescat barba vestra et tunc revertimini!” Necesse est enim talibus, quos diabolus ita 5 confundit, ut maneant in Hierico, donec crescant barbae eorum, id est sint opprobrium et ignominia meliorum et efficiantur anathema omnium, donec per studium
19a bonum et luctum penitentiae barbarum species, hoc est virtutum incrementa in eis renascantur, et digni habeantur 10 praesentia regis sui et familiae ipsius, hoc est abbatis sui et consortio fratrum. Quia enim Hierico interpretatur luna, et luna menstruis occasibus decrescit, in Hierico manere est donec crescant barbae, detrimenta virtutum lugere, donec ad pristinum reparentur statum. 15 Sed si deformis est partialis abrasio barbarum, et derisioni patent barbae partialiter abrasae, quantum ridiculi gerit si totaliter abradantur, illis dumtaxat, quibus omnino privari barbibus nec licet nec decet illos propter ordinis institutionem et formam disciplinae. 20

œ CAP. IV. *Quid sit quod diabolus partem barbarum et 19b dominus totas barbas radere dicitur.*

Illudque consideratione dignum est, quod cum barbae dimidia raduntur, diabolus radere dicitur, sicut rex Anon rasit dimidiam partem barbae nunciorum David, et cum totae barbae raduntur, radere dominus barbas

12] Hierico interpr. luna: Vide Hieronymi: Interpr. Hebraicorum nominum in Migne, P.L. xxiii, p. 795.

refertur. Inde est illud in Ysaia: "In die illa radet dominus in novacula conducta in his qui trans flumen sunt, in rege Assiriorum, caput et pilos pedum et barbam universam." Quia tamen in razione barbae novacula
5 nominatur in qua dominus radit barbam, sicut barbam universam radit dominus, ita dimidiam partem barbae radere non inconvenienter dici potest. Si enim non est malum in civitate, quod dominus non faciat, ubique peccatis hominum exigentibus infert dominus poenam
10 pro culpa, et quod pulcrum et forte videtur delet 20a dominus et radit sive in parte sive in toto, quod est aut partem barbarum aut barbam universam radere. Novacula vero, qua radit dominus, diabolus est, aut homo per quem infert iram, sicut in rege Assiriorum et in rege
15 Ammanitarum significatum est, quorum altero tamquam novacula radit dominus dimidiam partem barbae, altero barbam universam. Barba universa raditur cum fortitudine et pulcritudine et sapientia perdita non solum effeminati fiunt homines, sed et ignominiosis mulieribus
20 efficiuntur deteriores. Propterea de talibus alibi prophetice denuntiatur: "In cunctis capitibus eorum calvitium et omnis barba radetur." Multi sunt inter vos barbati, sed siqui calvi sunt, pauci sunt, nescio tamen si 20b plures calvastri sint. Sicut ergo qui barbatus est, de misterio barbae debet erudiri, sic qui calvus vel calvester
25 est, noverit quid de calvitio vel de calvatione loquuntur scripturae. Sicut namque pariter ad boni malique significationem rasio barbarum fieri non ignoratur, ita quoque calvitium virtutis et vitii demonstrativum est.

1] Isaias, 7, 20. 21] Isaias, 15, 2.

⦿ CAP. V. *Quare monachi radant barbas et conversi non radant.*

Ut quid enim nos barbas nostras radimus et vos barbas vestras non raditis, nisi quia causae et rationes significationum sunt, ut nos barbas nostras radere debeamus et vos barbas vestras radere non debeatis? Ideoque bonum est quod barbas nostras radimus et malum esset si barbas 5
21a nostras non raderemus, sicut et bonum est, quod barbas vestras non raditis, et malum esset si barbas vestras raderetis. Inde forsitan movetis questionem, quare nos barbas nostras radimus, et cur vos barbas vestras non raditis; et quomodo bonum sit utrumque, cum videatur 10
esse contrarium barbas habere et barbīs carere? De fide et moribus accipite quod inde respondemus. Habitus et privatio barbae, hoc est habere barbā et barba carere, transitus est legis ad gratiam. Lex sub velamento erat et quasi barba tegebatur, gratia autem velamen litterae 15
tulit et barbā velantem rāsīt; sicut ait apostolus: “Cum transieris ad Christum auferetur velamen.” Ergo in vobis qui barbas non raditis, lex monstratur, in nobis qui barbas radimus, gratia declaratur. Et sicut lex non
21b destruitur per gratiam, sed adimpletur, ita quod barbas 20
nostras radimus, non evacuat nec destruit, quin barbas habeatis, sed quod in habitu barbarum vestrarum tamquam in velamento significatur, hoc in privatione et rāsione barbarum nostrarum tamquam ablato velamine adimpletum manifesta revelatione declaratur. Vos popu- 25
lus cum barba sine corona, nos clerus cum corona sine barba. Et sicut in nobis habitus coronae privatio est barbae, ita in vobis habitus barbae privatio est coronae.

16] II Cor. 3, 16.

Vel ita: geminatus in vobis habitus capillaturae et barbae,
et geminata in nobis privatio in capillatura et barba.
Et sicut misterium fidei velat et tegit in vobis duplex
habitus capillaturae et barbae, ita archanum fidei revelat
5 et denudat in nobis duplex privatio barbae et capil-
laturae.

22a

¶ CAP. VI. *Moralis proportio in habitu vel privatione
capillaturae et barbae.*

De moribus quoque proportionalis est significatio utrius-
que habitus et utriusque privationis capillaturae et bar-
bae. Vos carnalia exercetis opera, ut veterem hominem
10 sustentetis et foveatis in necessitate, quod capillatura et
barba demonstrant, nos spiritualia exercemus studia
quibus novum hominem in spiritu roboremus ut absci-
damus a nobis superflua, quod in racione capitis et
barbae figuratur. Vos capillos et barbas servatis et non
15 raditis, ut exteriora quae pro usu et non in appetitu debent
esse praeparetis; nos caput et barbas radimus, ut in-
teriora cum appetitu scrutantes sic nobis adquiramus ut
vobiscum communicemus, quibus simul perfrui de- 22b
bemus eternaliter, quia pro nobis et vobis laboratis
20 temporaliter. Nos in capite coronam figuramus capillos
radendo, et barbam radimus mentum denudando, ut
mente et spiritu ad perfectionem tendamus, dum omne
quod superfluum est et temporale ab affectu et desiderio
abscindere studemus. Vos in capite coronam non figuratis
25 et barbam non raditis, quia laicalis simplicitas usu terreni
laboris occupata nec litteris erudita est, ut spiritualia
penetrare valeat, nec ad perfectionis studium exurgere
potest, infimae sollicitudinis inferius pondere depressa,
ut spiritu et mente expedita ad superiora conscendat

levigata. Nos spiritalia vobis seminamus sine barbis cum
 corona et vestra carnalia metimus, quia nobis laboratis
 23^a cum barbis et capillatura. Vos foris ad estus et frigora
 expositi, barbas et capillaturam ad remedium habetis,
 nos intus ad claustralem disciplinam clausi barbis et 5
 capillatura non ita ut vos indigemus aut opus habemus.
 Videte denique quod ad officium altaris, quod nostrum
 est, barbae non conveniunt sed ad agriculturam, quae
 vestri officii est, barbae non disconveniunt sed con-
 gruunt. Nos ad sancta sanctorum ingredientiē barbarum 10
 pilositatem resecamus, vos ad culturam agrorum egre-
 dientes ex habitu barbarum ostenditis quod de labore
 estis. Considerate quantum oculos intuentium offenderet
 esse barbatos et albis aut casulis indutos. Non deceret
 super libros aut super calices dependere barbas; ideoque 15
 23^b sine barbis versamur circa altaria et calices; vos cum
 barbis deputati estis ad aratra et ligones. Deinceps igitur
 estote certi quare vos barbas conservatis et non raditis,
 et cur nos minime conservamus barbas sed radimus.

82 CAP. VII. *De barba Hiezechielis rasa et tripliciter
 divisa.*

Quod autem barbas radere debeamus et in capitibus 20
 formare coronas cum ratione docet auctoritas. Ait enim
 Dominus ad Hiezechielem prophetam: "Sed tu fili
 hominis sume tibi gladium acutum radentem pilos et
 duces per caput tuum et per barbam tuam." Quod si
 ad simile misterium iudiciorum dei et indignationis et 25
 irae haec prophetica rasio capillorum et barbae praefatis
 barbarum rasionibus conferatur, contra incredulos et
 24^a legis suae et ordinis transgressores et corruptos mores

22] Ezech. 5, 1.

invenietur increpatio divina fieri, et secundum quantitatem et qualitatem meritorum condigna retributio ponderari et aequa lance aequitatis et justitiae per singulos distribui. Nam cum dixisset Dominus ad prophetam:

5 “et assumes gladium et duces per caput tuum et per barbam tuam” statim subiunxit: “Et assume tibi stateram ponderis et divides eos, hoc est pilos; Terciam inquit partem igni combures in medio civitatis et terciam partem concides gladio in circuitu eius, terciam vero

10 aliam disperges in ventum. Et sumes inde parvum numerum et ligabis eos in summitate pallii tui et ex eis rursum tolles et projicies eos in medio ignis et combures eos igni, et ex eo egredietur ignis in omnem domum Israel.” Timete, fratres, qui barbas et pilos capitis non

15 raditis, judicia dei. Judicia dei, abissus multa. In abissum 24b ruere facile est; sed inde exire cui est possibile? Cauti estote et conservate barbas vestras, ne fiat illarum abrasio ad praefatam combustionem, quod proculdubio sciatis eventurum vobis si neglexeritis ordinem vestrum et

20 exordinati fueritis inventi. De transgressoribus ordinis sui et inordinate viventibus atque dissolute et deo conversationem eorum pessimam puniente dictum est: “Missit in eos iram indignationis suae, indignationem et iram et tribulationem, immissiones per angelos malos.”

25 Si inobedientes, si murmurosi, si detractores fueritis inventi, ad magnam confusionem barbas nutritis, quod non remanebit pilus qui non abradatur. Et cum omnes pili barbae vel capitis rasi fuerint, in statera ponentur, et dividuntur tripliciter. Et erit prima pars in combustionem et cibus ignis, in concisionem secunda, 25a

30 in dispersionem. In statera vero ponderis pilos ponere

15] Psal. 35, 7. 23] Psal. 77, 49.

quid est, nisi secundum quantitatem culpae poenae mensuram extendere? Et rursum dividere tripliciter quid est nisi ad qualitatem transgressionis conferre qualitatem ultionis?

œ CAP. VIII. *Quid sit quod tertia pars barbae Hiezechielis ad combustionem decernitur.*

Quid putatis quanta sit culpa quae per ignem vindicatur sive purgatur? Quam turpis est noxa quam punit ignis plenus foetore vel intrinsecus ardens sine splendore? Inde est illud: "Pones eos ut clibanum ignis." Audiant hoc et timeant incontinentes et immundi, turpes et
25b foetidi, quorum barbae signa sunt religionis et materia 10 combustionis. Et ubi comburentur? "Combures eos, inquit, in medio civitatis"; hoc est denuntiabis eos comburendos in publica visione. Legite finem Ysaiae: "Ignis, inquit, eorum non extinguetur, et erunt usque ad satietatem visionis omni carni."
15

œ CAP. IX. *Quid sit tertiam partem barbae concidi gladio.*

"Et tertiam partem concides gladio." Qui concidunt ipsi concidentur. Qui scismata faciunt et scandala movent in congregatione ipsi concidunt et scindunt unitatem. Talium barbatorum pili conciduntur gladio spiritus, quod est verbum dei. Audite concisionem: "Utinam 20 et abscidantur qui vos conturbant." Et illud: "Et concidam a facie ipsius inimicos eius." Post concisionem
26a adjungit dispersionem: "et odientes eum in fugam convertam." Concidit gladio qui dicit: "Auferte malum ex vobis." Et quia in circuitu impii ambulant, in cir- 25

8] Psal. 20, 10. 13] Isaias, 66, 24. 20] Galat. 5, 12.
21] Psal. 88, 24. 24] I Cor. 5, 13.

cuitu civitatis conciduntur pili barbae illorum, quia foris canes qui latrant et mordent, ut lacerent habitantes fratres in unum. Vae barbis illorum quos non delectat audire: “Ecce quam bonum et quam iocundum habitare fratres
5 in unum.” Vae barbis sordentibus et arefactis, quibus non fluit unguentum in capite, “quod defluit in barbam barbam Aaron”. Sequitur in propheta.

œ CAP. X. *Quid sit tertiam dispergi in ventum.*

“Tertiam vero aliam disperges in ventum.” Haec tertia pars de pilis capitis et barbae, leves et instabiles significare
10 videtur, qui circumferuntur omni temptationis impulsu et agitationis vento. Qui etiam merito levitatis et in- 26b stabilitatis suae pulveri et stipulae comparantur. Isti namque sunt tamquam pulvis quem proicit ventus a facie terrae, et quos deus posuit et exposuit sicut stipulam
15 ante faciem venti, et sicut pilos barbae rasos et dispersos in ventum. Quam convenienter haec tertia pars sub illo tertio genere monachorum sive conversorum contineri dinoscitur, quod girovagum in regula sancti patris nostri Benedicti nominatur. In huiusmodi qui barbis
20 rasi sunt aut pilis tonsi, ad turpitudinem et ignominiam constat illos esse rasos et tonsos, qui et per tonsuram deo mentiri noscuntur, et per eberbium se molles et effeminatos demonstrant. Qui autem in eiusmodi nec barbas nec pilos capitis in coronam rasi sunt, timeant sibi aut
25 calvitium derisionis eventurum, aut ignominiosam rationem capitis et barbae, secundum comminationem 27a Ysaie de populo Moab prophetantis et dicentis: “In cunctis capitibus eius calvitium et omnis barba radetur.”

4] Psal. 132, 1. 14] Psal. 82, 14.
18] Regula S. Ben. Cap. 1. 27] Isaias, 15, 2.

œ CAP. XI. *De causa et exemplis radendi barbas, aut non radendi et horum rationibus.*

Antiqui in afflictione et luctu capita et barbas radebant. Unde Job tonso capite corrui in terram. Sic et de Eufemiano in vita sancti Alexis filii eius legitur: Eufemianus pater eius, ut audivit verba cartae, exanimis cecidit in terram, et surgens scidit vestimenta sua, cepitque 5 canos capitis sui evellere et barbam trahere. Edisius quoque, sacerdos idolorum, pater sanctae Justinae virginis ad indicium conversionis et penitentiae, caput et barbam 27b legitur totundisse. Ita enim ibi scriptum est: "Tunc Edisius detotundit caput suum et barbam." In quanta 10 autem veneratione barbae religiosorum debeant haberi, audiant de barba sancti Simeonis monachi, qui barbas vestras malunt deridere quam venerari. In vita quippe ipsius legitur ita: "Episcopus vero Antiochenus voluit aliquid tollere de barba ipsius, et statim coepit arescere 15 manus eius." Non sit ergo vobis molestum aut onerosum barbas habere, quas pro signo religionis habetis, et ad significationem sapientiae et fortitudinis. Nam inter cetera signa religionis signo barbae designatus est Bartholomaeus apostolus, ut videretur ab Indis qui desiderabant 20 eum cognoscere. Et cum Astarot deus illorum, quoniam

2] Job, I, 20. 3] Acta Sanctorum, Jul. IV, p. 253.

6] Acta Sanctorum, Sept. VII, p. 201: "Edusius vero totondit caput suum et barbam (erat autem sacerdos idolorum)...."

12] Vitae Patrum, Migne, P.L. LXXXIII, p. 333.

19] Abdias: Apostolica Historia, lib. VIII, cap. I, ed. J. A. Fabricius: Codex Apocryphus N.T. Hamburgi, 1719, I, p. 671. —De Abdiae Historia eiusque aetate nihil certi constare videtur; ne mireris autem Burchardo nostro notam fuisse, cum iam Aldhelmus, forsitan et ipse Beda Venerabilis allegaverit eam.

ad praesentiam apostoli obmutuerat, non posset illis
indicare, daemon vicinae civitatis, nomine Berith, con- 28a
sultus est ab illis, illi dicentibus: Dic inquit nobis signa
ut possimus invenire eum, quoniam inter multa milia
5 hominum non possumus agnoscere illum. Respondit
daemon et dixit: Capillo capitis nigro et crispo, caro
candida, oculi grandes, nares aequales et directae,
aures crine capitis coopertae, barba prolixa. Hic forte
movetis questionem de auribus crine capitis coopertis,
10 et barba prolixa; quare videlicet vos aures vestras nimis
alte tonsi discooperiatis, et barbas prolixas non nutriatis,
quod contraria consuetudine facitis ab apostolo, qui aures
crine capitis coopertas habuisse refertur et barbam pro-
lixam et non decurtatam, quemadmodum vos barbas
15 vestras decurtatis. Si quaeritis ista et ego a vobis quaero,
quare vos feminas non habetis et non circumducitis illas 28b
sicut apostoli, cur etiam transeuntes per sata spicas non
vellitis, ut fricetis illas et proiciatis in os vestrum grana
et comedatis, aut etiam non lotis manibus non manducatis,
20 sicut faciebant apostoli. Dico vobis quod mutationes
temporum mutationes morum exposcunt, et in personis
et in causis mutationum significationes sunt et significa-
tionum rationes. Et quoniam omnia tempus habent et
diversos diversa iuvant et varia variis congruunt, prop-
25 terea tempus est nutriendi comam et barbam, et tempus
tondendi et radendi, prout varietas personarum exigit
et significationis ratio vel ad misterii sacramentum vel ad
morum informationem describit. Nam ut ad barbarum
rationem revertamus, nec semper bonis aut sanctis con-
30 venit barbam prolixam habere, quoniam mali barbas
prolixas inveniuntur habuisse. Inde est quod praefatum 29a
daemonem Astaroth angelus domini conversis refertur

ostendisse, barbam prolixam habentem, ubi dicitur: Tunc ostendit eis ingentem egiptium nigriorem fuligine, facie acuta, barba prolixā. Ceterum nequam barbatus et superbe capillatus denuntiatur foris derisio et intus pestilentis animi confusio. De capitibus enim per calvitium 5 tolluntur eloquentiae ornamenta, ut nuda maneant et deformia et stulti appareant, qui se pronuntiant esse sapientes; et si quid virilitatis in barba habere videntur, rasum a viro ecclesiastico effeminatum et debile comprobetur. 10

œ CAP. XII. *Quid sit parvum numerum de pilis barbae ligari in summitate pallii prophetae.*

Quarto loco prophetae dicitur: “Et sumes inde parvum 29b numerum et ligabis eos in summitate pallii tui.” Mirares et occulta de pilis barbae et capillorum tam varie distinctis sub enigmate vix intelligibili. Domine Deus, edissere nobis parabolam istam et aperi sacrae scripturae, 15 bone magister immo magistrorum optime, discipulis tuis hoc enigma propheticum. Quis est aut quid est iste parvus numerus pilorum barbae et capillorum prophetae huius? Aut quid est in summitate pallii prophetici capillos ligare? Quam latens sensus misterii sub littera 20 patenti!

Quid de pallio dicemus? Invenimus pallium diversis scripturae locis nominatum. In Ysaia redditur pallium laudis pro spiritu meroris, sicut corona pro cinere et oleum gaudii pro luctu. Est et pallium Heliae, quod illi 25 cecidit quando raptus est in coelum. Est et pallium Booz, quod Ruth super se postulat expandi. Est in Ysaia

2] Abdias, ut supra, p. 683. 23] Isaias, 61, 3.
25] IV Reg. 2, 13. 27] Ruth, 3, 9.

et pallium breve quod utrumque operire non potest. 30a
 Unumquidque pallium quibusdam proprietatibus distin-
 guitur. In pallio Hiezechielis pili barbae ligantur, sed
 in summitate tantum et non nisi pauci; idque de prae-
 5 senti negotio est propter barbas fratrum, quas longe
 volumus a combustione fieri, nisi forte valeamus in-
 venire, quomodo bene et sine perturbatione fratrum
 possint comburi. Cum igitur propheta iubetur triplici
 iudicio condemnationis de pilis rasis misterium dis-
 10 tingueretur, per combustionem, per concisionem, per disper-
 sionem, monstrat quod multi sunt vocati sed ad con-
 dempnationem iudicati. Cum vero parvum numerum
 de pilis barbae et capillorum in summitate pallii ligare
 iubetur, ostendit quod pauci sunt electi, scilicet ad
 15 salutem conservati, qui fidei et divinae protectionis
 gratiae firmiter atque perseveranter alligati sunt. Inde
 est: Qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit. 30b
 Nam fide quae per dilectionem operatur tale pallium
 contextitur, cuius summitas perseverantiae finis est. Sed
 20 si in summitate huius pallii ligari conservatio est ad
 salutem, mirabile est quod statim subjungitur et ad
 prophetam dicitur: Et ex eis rursum tolles et proicies
 in medio ignis, et combures eos igni.

œ CAP. XIII. *Quis ignis sit egrediens de pilis barbae in
 medio ignis proiectis.*

Si enim reservantur ad salutem qui in summitate pallii
 25 ligantur, quomodo tunc ex eis rursum tolluntur et
 prociuntur in medio ignis, ut igne comburantur, nisi,
 sicut superius dictum est, ad iudicium condemnationis?

1] Isaias, 28, 20. 11] Math. 20, 16; 22, 14.
 17] Math. 10, 22; 24, 13.

Quod et verba statim sequentia confirmare videntur, cum dicitur: Et ex eo egredietur ignis in omnem domum
 31a Israel. Quid est enim ignem egredi in omnem domum Israel, nisi totum comburi et iudicio per ignem duris-
 simo totum condempnari? Sed est bonus ignis, ignis 5
 quidem, quem dominus misit in terram et voluit vehementer accendi. De quo ipse dixit: "Ignem veni mittere in terram et quid volo nisi ut ardeat?" Pro isto igne Ysaïas ad dominum dicit: "Utinam dirumperes coelos et descenderes, a facie tua montes defluerent. Sicut 10
 exustio ignis tabescerent, aquae arderent igni." Ergo, quia dominus ignis consumens est, si ignem sui amoris accendat in cordibus nostris, in omnem domum Israel egreditur ignis iste, quoniam corda videntium dominum domus Israel sunt. Quod si tamen de parvo illo numero 15
 pilorum barbae qui in summitate pallii ligari jubentur non bonus ignis egredi in omnem domum Israel con-
 31b tendatur, quia sic litterae series in prophetica narratione probare videtur, erit aliquid quod secundum misterium de Judaeorum reprobatione dici possit et condempna- 20
 tione. Nam de illis consequenter illic dominus dicit: "Judicia mea proiecerunt et in praeceptis meis non ambulaverunt." Et ad gentem reprobam dicit: "Ecce ego ad te; et ipse ego faciam in medio tui iudicia in oculis gentium, et faciam in te quod non feci et quibus similia 25
 non faciam propter omnes abominationes tuas. Ideo patres comedent filios in medio tui, et filii comedent patres suos. Et faciam in te iudicia et ventilabo universas reliquias tuas in omnem ventum." Haec omnia in racione capitis et barbae et in combustionem pilorum et 30

7] Lucas, 12, 49. 9] Isaias, 64, 1. 11] aquae: MS. atque.
 22] Ezech. 20, 16. 23] Ezech. 5, 8-10.

concisione et dispersione significata sunt, quod ante
 adventum domini genti Judaeorum contigisse mani-
 festum est. Sed ex gente illa natus filius dei; paucos
 elegit quasi parvum numerum de pilis barbae et capil- 32a
 5 lorum, scilicet apostolos et alios quosdam discipulos,
 quos sub gratia suae protectionis et fidei assumens, sacra-
 mento novae legis ad consummationis finem, quasi in
 summitate pallii sui ligavit. Sed ex eis rursum tulit et
 proiecit in medio ignis et combussit eos igni. Quod
 10 factum est quando illi abierunt retro, qui dixerunt:
 “Durus est hic sermo, quis potest eum audire?” Et
 Judas unus de duodecim tradidit eum. Judam enim
 proiecit in ignem, quando dimittens eum iusto iudicio
 secundum desiderium cordis sui dixit illi: “Quod facis,
 15 fac citius.” Et ille cupiditatis aestibus inflammatus avari-
 tiae fovit incendium ex quo egressus est ignis in omnem
 domum Israel, cum ipse properavit ad venditionem et
 Judaei ad emptionem accensi sunt universi. Videte, fratres,
 quomodo barba Hiezechielis prophetae dissipata est, 32b
 20 partim ad combustionem, partim ad concisionem, partim
 ad dispersionem, et item quarto loco partim ad com-
 bustionem.

☩ CAP. XIV. *Quod debeat esse ad cautelam et in signum
 barba prophetae barbae conversorum.*

Quod si barba tanti prophetae pro peccatis alienis rasa
 est et ad combustionem deputata, quid merentur illorum
 25 barbae, qui propriam culpam non verentes, scientes et
 prudentes movent tempestatem quae facit animas nau-
 fragari? Hoc est enim quod in aliis litteris dixi: Barbae
 illorum fiant in combustionem et cibus ignis, qui scientes

11] Joh. 6, 61. 14] Joh. 13, 27.

et prudentes movent tempestatem, quae facit animas naufragari. Puto si cum sapientia barbas nutritis, quod ad hoc anathema pariter respondetis: Fiat, Fiat. Non
 33a enim nocebit anathema combustionis barbis vestris quia pacem et veritatem diligitis. Denique cogitate memoriter 5 barbam Hiezechielis prophetae, ut cuius barba pro reatibus alienis tot iudiciis est addicta vobis sit ad cautelam et in signum, ne propriis culparum causis exigentibus barbae vestrae vel nutrantur ad confusionem, vel iudicentur ad combustionis condempnationem. Hoc et 10 advertite diligenter ut quemadmodum ille propheta non nisi unus et idem erat, et cum prius barbam nutriret et postea cum barbam rasisset, sic et nos et vos per illam significationem unum et idem sumus, quoniam prius barbam non radens conversorum barbas non radentium 15 tenuit consuetudinem, et postmodum barbam radens monachorum praefiguravit ordinem. Non itaque deinceps debetis esse scrupulosi vel quereiosi questionibus, cur dicamini conversi, sive quare barbas non radatis,
 33b cum ita debere fieri ratione probatum sit et auctoritate. 20

Sermo III. De Natura barbarum.

œ CAP. I. *Prima consideratio de natura barbae.*

Est autem aliud quod de natura barbarum inquirere debeamus, ut sicut edocti sumus per habitum et privationem barbarum ad fidei formam et morum disciplinam, sic et in barbis opus naturae miremur, immo glorificemur opificem naturae, cuius sapientia in condi- 25 tione barbarum apparet admirabilis et potentia laudabilis. Cuius rei prima consideratio est quod barba sexum a
 34a sexu discernit, viros a feminis, quoniam virorum est ex

natura barbas habere, feminarum sine barbis esse. Contingit tamen, licet raro, et viros fieri sine barbis et feminas habere barbas.

¶ CAP. II. *Secunda consideratio de barbae natura.*

Secunda consideratio est quod in eodem sexu, virili
5 scilicet, quibusdam aetatibus ex natura proprium sit
barbas omnino non habere, aliis, nisi ex ingenua vitiositate
vel ex accidenti occasione contigerit, penitus barbis
non carere. Sicut enim proprium est infantibus et pueris
in his aetatibus sine barbis esse, ita reliquis aetatibus in
10 adolescentia barbis incipientibus pullulare, juvenum videlicet
et senum natura confert sine barbis esse non debere,
nisi sicut iam dictum est aut vitiositas ingenua contradicat,
aut occasio ex tempore accidens auferat. 34b

¶ CAP. III. *Quibus occasionibus barbae non habeantur aut perdantur.*

Ex vitiositate ingenua contradictio barbarum fit, cum
15 a conceptione ad partum masculi tam frigidae complexionis
prodeunt ut quidam eorum nec feminas cognoscere valeant
et usque ad ultimam aetatem imberbes permaneant. Ex
accidenti occasione auferuntur barbae, cum violenter vel
medicinaliter genitalibus abscisis, barbis
20 quas habituri fuerant viri privantur, aut si iam habuerant
barbas omnino defluant illis aut multum rariberbes fiant.

¶ CAP. IV. *De differentiis inter imberbium et manerias barbarum et coaptatione morali per singula.*

Caveant igitur eunuchi, sive naturales sive artificiales
sint, ut qui barbis a mulieribus non discernuntur, quia
imberbes sunt, virtute virili fiant dissimiles, quia mulieres 35a

non sunt. Alioquin deputabuntur inter effeminatos, quia et barbis carent et mollitie feminas imitantur. Caveant similiter qui pleniberbes sunt, ne viros pleniberbio mentiantur, si fuerint inventi molles et effeminati. Rariberbes autem qui vulgo *rasbagi* vocantur inter imberbes et 5 pleniberbes medii sunt; hii namque ab imberbio discesserunt et non pervenerunt ad pleniberbium. Discesserunt ab imberbio sed non longe, accesserunt versus pleniberbium sed non prope. Per nullum et multum differunt imberbium et pleniberbium. Sicut enim imberbium nulliberbium est, ita pleniberbium multiberbium est. Hac ratione sicut imberbes nulliberbes sunt, ita pleniberbes multiberbes sunt. Rariberbes vero, quia inter imberbium et pleniberbium medii sunt, caveant 35b esse monstruosi, ne simul compingant virum et feminam 15 quia nec imberbes nec pleniberbes sunt. Quia pleniberbes non sunt minus viri videntur, et quia non sunt imberbes virorum nomen sortiuntur. Rariberbes igitur cum pleniter viriles sunt ab imberbibus longius dissimilitudine separantur, et pleniberbibus adhaerent vicinius; cum 20 autem enerviter molles sunt rariberbes, imberbibus vicinius conformantur et a pleniberbibus semoventur spatiosius. Pleniberbes si pleniter viriles sunt, foris et intus est illis gloria, sicut imberbibus si nichil virilitatis

5] *rasbagi*: vox ista cuius significatio plane indicatur, alioquin prorsus ignota videtur, nec dialectum quidem ex qua desumpta sit, asserere audeam. Nota tamen quod supra p. 12 autor vocem "bavosos" sermone vulgari usitatam esse praedicat, quae vox gallicae linguae propriam esse haud dubitatur. Ideo in gallico potius quam in teutonico vernaculo istius vocis radix quaerenda videtur, praesertim cum in illis temporibus in Burgundia gallicam dialectum in usu fuisse ex diversis monumentis constet.

habent, foris et intus est confusio et ignominia. E duobus tamen imperfectis melius est imberbes esse viriles, quam pleniberbes effeminatos. Rariberbes autem studeant esse viriles, ut pleniberbes pleniter imitentur, et caveant esse
5 molles et effeminati, ne velut imberbes de imberbio, ita ipsi de rariberbio derideantur.

Sunt et aliae differentiae quae de barbis trahuntur, 36a
sicut eberbium, tardiberbium, citiberbium, quibus differentis, tamquam qualitatibus, eberbes, tardiberbes,
10 citiberbes informari dinoscuntur. Eberbes cum imberbibus conveniunt et differunt. In eo quod conveniunt contingentia sunt, quoniam eberbes sunt imberbes et imberbes eberbes. In eo quod differunt opposita sunt, quoniam sunt imberbes qui non sunt eberbes, sicut sunt
15 eberbes qui non sunt imberbes. In eo quod sunt opposita imberbes sunt ex natura, eberbes ex artificio. In eo quod contingentia sunt et imberbes et eberbes simul sunt ex natura et artificio. Eberbium tamen plus sonat artificio quam naturam, imberbium plus naturam quam artificio.
20 Eberbium namque sonat extra barbam de barba fieri, quod artificii est, et imberbium sine barba esse, quod est naturale. Eberbes sunt ex artificio qui barbas radunt, hoc est quibus barbae raduntur. Imberbes ex natura feminae. Imberbes et eberbes ex natura simul et
25 artificio eunuchi. Quod pueri sunt imberbes ex natura 36b
est per frigiditatem. Quod feminae sunt imberbes ex natura est per frigiditatem. In pueris excludit aetas aetatem et de imberbio transeunt ad barbas per naturam. In mulieribus per omnem aetatem conservat imberbium
30 natura.

œ CAP. V. *De barbis feminarum contra naturam sicut Gallae.*

Contra naturam tamen repertae sunt mulieres habuisse barbas. Ex quarum numero quandam feminam Gallam nomine et barbatam fuisse, et causam cur barbam 5 habuerit, beatus Gregorius in suo dialogo refert. Quibusdam autem praemissis de barba et causa barbae subjungit: Huic, inquit scilicet Gallae, cum valde ignea conspersio corporis inesset, ceperunt medici dicere quod nisi ad amplexus viriles rediret, calore nimio contra naturam 10 37^a barbas esset habitura. Quod ita quoque post factum est. Quod pluraliter dicit barbas et non barbam habuisse Galla, de consuetudine scripturarum est, quae et plurale pro singulari et singulare pro plurali ponunt frequenter. Nam sicut hic barbas pro barbam dictum est, sic in supra- 15 positis exemplis barbae pluraliter pro barbarum et barba pluraliter pro barbae positum est. Est autem primum exemplum illud: "Tulit Anon servos David rasisque dimidiam partem barbae eorum." Ecce barbae pro barbarum, genitivus singularis pro genitivo plurali. 20 Secundum exemplum est illud: "Manete in Hierico donec crescat barba vestra." Ecce barba pro barbae, et nominativus singularis pro nominativo plurali. Sicut enim una mulier Galla non habuit barbas, sed barbam, ita plures viri non habuerunt barbam sed barbas. Quod 25 37^b autem medici dixerunt mulierem illam contra naturam barbas habituram, non sic intelligendum est, ut medici naturam culpent vel accusent, qui naturae scrutatores et defensores sunt, sed illud contra naturam, hoc est

2] Galla femina barbata Symmachi filia. Vide Gregor. Dial. l. iv, cap. xiii, Migne, P.L. lxxvii, 340.

contra consuetum cursum naturae, quod femina barbata
 fieret medicos dixisse non dubium est. Sicut enim in
 mulieribus natura per ingenitam naturalem frigiditatem
 operatur ut minime barbas habeant, sic operata est in
 5 Galla per accidentem nimium calorem ut secundum
 consuetudinem aliarum imberbis non remaneret sed
 barbata fieret. Et sicut decus et decor viri est propter
 naturae consuetudinem barbam habere, ita decus et
 decor muliebris est barba carere. E diverso quoque
 10 sicut deformitas et confusio est viri sine barba radicitus
 permanere, ita foedum est et contumeliosum mulierem
 barbatam esse. Sed Galla maluit amplexus viri vitare
 barbata, quam castitatis sponsum deserere, et ad honorem 38a
 et gloriam fetidae carnis imberbis permanere. Propterea
 15 dictum est illic de illa: "Sed sancta mulier nichil ex-
 terioris deformitatis timuit, quia interioris sponsi speciem
 amavit; nec verita est si hoc in illa foedaretur, quod a
 celesti sponso in ea non amaretur." Optimum, fratres,
 exemplum mulieris ad viros, quae barbam non erubuit,
 20 quia conditorem barbae dilexit. Si quis inter vos im-
 berbio vel rariberbio minus decora facie est, ut derideri
 formidet, aemuletur Gallam mulierem barbatam, quae
 faciem barba foedatam non erubuit, ad cuius exemplum,
 sicut ipsa de barba, sic ille de imberbio vel rariberbio non
 25 confundatur, interiori formositate delectatus. Illud tamen
 quod Galla non barbam sed pluraliter barbas habuisse
 refertur, aliter quam expositum sit intelligi potest ut 38b
 per barbas pleniberbium intelligatur; ut videlicet nichil
 aliud sit Gallam barbas habuisse quam fuisse pleniberbem.
 30 Hoc denique magis monstruosum videbatur si femina
 pleniberbis apparebat, quam si saltem rariberbis vide-

15] sancta mulier: Gregor. Dial. l. cit.

retur. Et quod pleniberbium tres species barbarum
continet, cum totae simul tres adsunt, non incongrue
potest dici barbas habere, qui sic est, ut sit habere barbas
esse pleniberbem.

¶ CAP. VI. *De triplici specie barbarum in rariberbio,
addita et quarta.*

Est autem triplex illa species barbarum: alia mentanea, 5
alia submentanea, alia maxillaris. Est enim interdum
barba in maxillis et non est in mento, neque sub mento;
interdum sub mento et non in mento, nec in maxillis;
39a interdum in mento et non in maxillis neque sub mento.
Qui novit et vidit ista testimonium perhibeat veritati de 10
barbarum speciebus. Ea die qua capitulum istud scribere
coepi, vidi barbam et tenui quae tantum erat in mento
et non in maxillis neque sub mento. Frater Ogerius
dictus est ille qui huic speciei barbae dat testimonium:
barbatus in mento et non in maxillis neque sub mento. 15
Unusquisque vestrum sentiat barbam suam et si se pleni-
berbem invenerit species quaerat alias si vult. Quod si
rariberbem se invenerit experiri poterit, qua specie rari-
berbii ditavit eum natura, vel qua reliquit eum pauperem
et egenum. Invenitur tamen quarta rariberbii maneria, 20
quae in maxillis et in mento et sub mento sparsim pilos
plantavit. Et haec quidem neque sub pleniberbio neque
39b sub tribus praedictis speciebus rariberbii continetur.

¶ CAP. VII. *De ludo sapientiae cum natura, non solum
in barbis sed etiam in ceteris rebus.*

In omnibus his apparet natura mirabilis et sapientia
laudabilis et iocunda, et non solum in barbarum varie- 25

1] pleniberbium: MS. rariberbium.

5 ratibus sed in cunctis rerum generibus sapientia pro
 iocunditate sua ludere refertur, ludens coram deo et
 ludens in orbe terrarum. Ludit coram deo sapientia pro
 natura, ludit in orbe terrarum cum natura. Quod
 10 sapientia ludit coram deo pro natura, contemplatio est
 et gaudium angelorum. Quod sapientia ludit in orbe
 terrarum cum natura, admiratio est et iocunditas homi-
 num. Propterea ipsa loquitur de ludo suo quem facit
 cum natura, componens cum deo cuncta per naturam,
 15 in natura, cum natura et dicit: "Quando appendebat
 fundamenta terrae cum eo eram cuncta componens et 40a
 delectabar per singulos dies, ludens coram eo omni
 tempore, ludens in orbe terrarum, et deliciae meae esse
 cum filiis hominum." Delectabar, inquit, ludens. Ecce
 20 delectatio sapientiae de ludo suo in operibus naturae et
 praecipue in illis quae ad homines pertinent, quia deliciae
 eius esse cum filiis hominum. Quis non videat inter
 barbaturam et imberbium et opus naturae admiratione
 dignum et ludum sapientiae iocunditate gloriosum?

☩ CAP. VIII. *Quomodo rident homines, aut bene aut
 male, de ludo sapientiae in barbibus, vel in rebus ceteris.*

20 Omnis ludus movet risum, et omnis risus habet gaudium.
 Propterea de barbatura et imberbio propter ludum
 sapientiae rident homines, sed alii rident cum iocunditate
 ad laudem et honorem et gloriam sapientiae, alii rident
 cum iocositate ad incrementum et propalationem stulti- 40b
 25 tiae. Jocundantur sapientes in risu et non irident, stulti
 iocantur in risu et derident. Risit Sara de ludo sapientiae
 cum natura, cum sterilitati fecunditas promittebatur. Sed
 Sara risit cum iocunditate et risum genuit iocunditatis

10] Prov. 8, 29-31.

filium, videlicet Ysaac pro risu matris sic appellatum et interpretatum risum. Riserunt pueri stulti de calvitio Helisei et deriserunt calvum dicentes: Ascende calve, ascende calve! Sed quia deriserunt opus naturae et operationem et ludum sapientiae a duobus ursis strangulati sunt, quotquot fuerunt qui calvum deriserunt. Ita stulti derident in barbis et imberbio et rariberbio opus naturae
 41a et operationem et ludum sapientiae cum natura. Cum stulti vident senes aut viros adultos imberbes et feminas barbatus rident et opus naturae et operationem et ludum sapientiae cum natura derident. Sed quia sapientia nos docet et erudit ex operatione sua, in operibus naturae exponit naturam ad figuram, et de figura sacram doctrinam, et de doctrina mores informat et instruit ad disciplinam. Haec iccirco interseruimus ut de tribus 15 praefatis speciebus rariberbii, hoc est mentanea, submentanea et maxillari, mysticam aut moralem eliciamus intelligentiam ad sapientiae laudem et gloriam et admirationem naturae.

œ CAP. IX. *De morali sensu barbae mentanae et submentanae, hoc est barbae in mento et barbae sub mento.*

41b Quid est ergo mentum nisi mentis acutum? Et quid 20 est mentis acutum, nisi mens acuta quam exacuit sapientia? Et quid est in mento barba, nisi in mente acuta inhabitans sapientia? Quae autem barba sub mento est submentanea dicitur, sicut et illa barba quae in maxillis est, maxillaris appellatur. Barba sub mento barba inferior, barba in mento barba superior; barba in mento sapientia de divinis quia superior, barba sub mento sapientia de humanis quia inferior. Barbam habere in

2] IV Reg. 2, 23.

mento, mente est excedere deo per contemplationem, barbam habere sub mento sobrium est esse hominibus per compassionem. Inde est quod apostolus ait: "Sive mente excedimus deo, sive sobrii sumus vobis." Sive
5 mente excedimus deo, hoc est barba in mento; sive sobrii sumus vobis, hoc est barba sub mento.

œ CAP. X. *De barba caprae et magno eius misterio diligenter discusso.*

Est aliud aliquid satis mirabile de barba sub mento quod 42a
dicere nos oportet. Ego vero miror et mirari non sufficio,
quare capra barbata sit cum omni fere progenie sua, et
10 non sit aliud genus animalis bruti praeter istud cui datum
sit a natura barbam habere. Habet autem hoc genus
sicut scitis omnes barbam sed non nisi sub mento. Sed
quis valeat scrutari secretas naturae causas, cum, sicut
scriptum est, nichil fiat in mundo sine causa? Sed in
15 causis occultis latent divina misteria et in omnibus his
sapientia ludit in orbe terrarum cum natura. Quis nobis
hoc involucrum questionis evolvat, ut sciamus cur haec
animalium brutorum species hanc socialem habeat simili-
tudinem cum homine, quia barbam habet? Sic tamen
20 est haec similitudo ut dissimilis dupliciter inveniatur,
quoniam hoc animal in utroque sexu barbam habere 42b
dinoscitur per naturam, et homo non nisi in masculino
naturaliter; et item haec animalia non habent barbam
nisi sub mento, cum proprium sit hominis ex natura
25 barbam habere in mento et in maxillis atque sub mento,
videlicet in sexu masculino et in aetate virili habitui
barbae congruenti. Horum autem animalium barbae

3] II Cor. 5, 13.

praeiudicium non facit aetas, quoniam statim nata ap-
 pareant barbata si barbam habitura sunt. Itaque si
 naturam et causam cur ita sit ignoramus, de natura
 figuram ad misterium fidei vel morum doctrinam in-
 quirere studeamus. Hoc animal in scripturis sacris magnae 5
 significationis locum tenet, quoniam non solum pecca-
 toris sed etiam salvatoris repraesentat figuram. Proinde
 merito barbam in utroque sexu habere debuit hoc
 animal, quoniam salvator iuxta tipum legis et docu-
 43^a mentum, in huius repraesentatione animalis immolatus, 10
 sicut utrumque sexum masculum et feminam creavit,
 sic utrumque redimere venit atque salvare. Hoc animal
 igitur merito barbam habuit, quia et sapientiam in-
 carnatam pro peccatoribus immolandam et sapientiam
 mundi, quam stultam fecit sapientia domini praefiguravit. 15
 Et quia homo per rationem et sapientiam ad imaginem
 et similitudinem dei conditus fuerat, amissa similitudine
 divina per peccatum in similitudinem bestialem decidit
 et mox in illo non nisi sapientia carnis apparuit, quod
 monstrat in bruto animali praedicto barba sub mento. 20
 Quia enim homo peccando a sapientia divinae mentis
 declinavit, statum suae mentis perdens, nichil iam nisi
 sub mente, hoc est in carne, sapere potuit. Et iccirco
 praefiguratus est et praescriptus hircus peccatori pro
 43^b signo, ut fetore illius et barba submentanea recognoscat, 25
 quantum deo displiceat immunditia peccati, et sapientia
 carnis quam inimica est illi. Et quoniam hoc totum
 foetet apud deum, immolari iubetur hircus ut in odorem
 suavitatis domino convertatur immolatus. Pro simili-
 tudine vero carnis peccati salvatorem figuravit haedus, 30
 ut barba quae est illi sub mento sapientiam incarnatam
 et inferioratam signaret, et immolatione sua daret in-

telligi, quod ille in cruce peccata toleraret aliena qui
 propria non haberet. Quod autem hoc animal statim
 barbatum nascitur, secundum opiniones supradictas, quia
 figuram peccatoris tenet, congrue videtur insinuare,
 5 quod nec infans cuius vita unius diei est super terram
 sine peccato est. Nasci enim in peccato tam foedum est,
 quam indecorum et enorme foret si nasceretur infans
 barbatus. Potest tamen et alterius significationis esse 44a
 demonstratio, ut videlicet quia virtutem et sapientiam
 10 barba significat, hoc animal cum nascitur statim bar-
 batum, monstret hominem in prima conditione sua
 virtute et sapientia praeditum et virili maturitate de-
 coratum. Proinde diligenter consideret homo trans-
 gressionis suae culpa pariter et poena multatus in hoc
 15 animali sibi repraesentari quod se doleat perdidisse et
 recuperare laboret et quod cogitur sustinere evacuare
 festinet. In immolatione huius animalis sustineat poenam
 et purget culpam et in consideratione barbae ipsius re-
 parari studeat ad virtutem et sapientiam. Cogitet ad
 20 quid duos haedos optimos Jacob edoctus a matre sua
 patri suo studuit festinavitque parare quibus ille libenter
 vesceretur, quoniam refectio salvatoris est delectabilis 44b
 et accepta conversio peccatorum. Et quia mater sapiens
 filium astute et sapienter instruxit, cibos parari non nisi
 25 de barbatis animalibus, edocuit ut in uno haedorum
 domini virtutem et sapientiam insinuaret immolandam,
 in altero peccatorem purgandum a culpa per poenam,
 et reparandum ad cognitionem veritatis et amorem
 virtutis, quod in barbibus haedorum monstrabatur. Et
 30 erat haedus unus exemplar haedi alterius, ille qui erat
 in poena sine culpa illius qui erat in poena et culpa
 20] Gen. 27, 9.

pro exemplari dictum est. Christus passus est pro nobis vobis relinquens exemplum ut sequamini vestigia eius, qui peccatum non fecit nec inventus est dolus in ore eius.

Fuit etiam, sicut lex docet, hircus emissarius, qui non 5
est immolatus sed emissus in desertum; quia Judaei
dimitti sibi petierunt Barrabam, hircum foetidissimum,
45a cuius barba barbis eorum comparata non sapientiam sed
insanam stultitiam repraesentat. Et cum dicunt: "Nolu-
mus dimitti Christum sed Barrabam" a mente alienati 10
amentes facti sunt, et quasi sub mento barbati hircos
foetidissimos in se transfiguraverunt, dum hircum puti-
dum elegerunt ad vitam et hircum immaculatum et
suave olentem condempnaverunt ad mortem. Sed nec
illud a doctrina veritatis videatur extraneum, quod caper 15
emissarius divinitatem Christi significavit, quae a dolore
mortis fuit aliena propter impassibilitatem, alter vero
caper qui immolatus est, humanitatem quae in Christo
mortem pertulit propter carnis assumptionem. Nos
autem umbram Judaeorum non sequentes, in manifesta- 20
tione veritatis ambulantes, relinquamus illis hircos bar-
45b batos, et tauros, et arietes cornutos, et alia legis velamina,
sub quibus lentus et somnolentus dormit Judaeus. Hir-
cina barba dependet illi sub mento, et tegens pectus eius
tegat cor illius, ne intelligat veritatem. Propterea Judaeus 25
deridetur ab omnibus, quoniam sicut dictum est, barba
hirci dependet illi sub mento, et non intelligit magnum
pietatis sacramentum quod manifestatum est in carne et
assumptum est in gloria. Immolat hircum Judaeus, ut
ungatur barba et gula illius saginetur, non ut misterio 30
veritatis intellectus illius illuminetur, sed, ut vulgo dicitur,

3] I Petr. 2, 22.

crassas sibi faciat barbas arvinam ructando. Ut turgeat illi venter et pinguescat umbilicus, hircos cum medulla tritici vorat Judaeus et sanguinem uvae meratissimum bibit, ut inebrietur et mentis sensus alienetur ab intellectu sobrietatis. Ad derisionem barba hirci Judaeus 46a appelletur, cui contra sapientiae intellectum depravata mente barba est sub mento et non in mento.

œ CAP. XI. *De barba maxillari et morali significatione multipliciter explanata.*

De maxillari barba restat dicendum quae duplicem mandibulam complectitur a dextris et a sinistris et genas 10 ornat utrasque. Si, quod vitiosum est in hac barbae figuratione prius explanetur, qui sic barbatus est cognoscet quid illum oporteat devitare. Est siquidem turpis et enormis huiusmodi barbae compositio, cum neque in mento neque sub mento sed tantum in maxillis apparet 15 barbatura. Sunt qui volunt videri sapientes et iactitant quod nesciunt, sed mente sunt indecori mento femineo virile decus negantes et meretricia lenocinatione oculos 46b intuentium se allicientes, quasi sub mento barbas non habent. Quia quemadmodum meretrices per submentaneum gutturis decorem turpiter amantium concupiscentias inflammant, sic isti lenocinium suum concupiscibile prostituunt et venale. Unde Salomon guttur meretricis nitidius oleo propter concupiscibilem alliciendi contuitum affirmat, quae pars nullam excitaret concupiscentiam si barba esset sub mento. Huiusmodi denique 25 barbatura dumtaxat maxillarum in illis maxime solet apparere, qui adolescere incipiunt et de novo pubescunt.

22] Prov. 5, 3.

Haec aetas primordia lasciviendi parit, et ad turpitudinem vitae sequentis argumenta confingit. Jam enim cum de imberbio ad pubertatem barbaturae transit
47^a adolescens et juvenis a lasciviendi levitate deinceps debet temperari ut sit cum barba maturitatis gravitas, sicut 5 ante cum imberbio levitas apparebat. Imberbis enim adolescens aut juvenis; sicut signum levitatis et lasciviae gerit in imberbio, ita nimirum iam propria libertate utens studiis et actionibus suis efficaciter monstrat, iuxta illud Oratii: "Imberbis juvenis tandem custode remoto 10 gaudet equis." Sed quia rursum in maxillis sacra scriptura doctores figurative denuntiat, cum tales inveniuntur qui dicunt et non faciunt, hoc genere rariberbii deturpantur, quia solum in maxillis barbas habent et non in mento neque sub mento. De maxillis proferunt verba 15 ubi tantum est barba, sed in mente non habent vota, quia in mento non est illis barbatura, qui mente non excedunt deo per vota. Sub mento barbas non habent,
47^b quia sobrii non sunt illis quos docent, quibus nec providentiam nec compassionem exhibent. E contrario qui 20 mente excedit deo per vota, quod est in mento barbam habere, dicit illi: "In me sunt, deus, vota tua, quae reddam laudationes tibi?" Item dicit: "Reddam tibi vota mea quae distinxerunt labia mea." Quae? "Holocausta medullata offeram tibi cum incenso arietum." 25 Holocausta in devotione mentis qua excedo tibi te contemplando; "cum incenso arietum" in ducatu gregis cum fervore caritatis, sobrius subditis existens providendo atque compatiendo. Offeram etiam boves cum hircis; boves, duritiam cordis ad patientiae fructifica- 30

10] Hor. Ars poet. 161-2. 19] Cp. II Cor. 5, 13.

22] Psal. 55, 12. 23] Psal. 65, 14. 24] Psal. 65, 15.

tionem exarando, cum hircis, carnem cum vitis et concupiscentiis crucifigendo, ut sit hirco qui immolatur barba sub mento. His modis est barba in pleniberbio in maxillis et in mento atque sub mento. 48a

5 Barba denique maxillaris in doctrina secundum scripturas patientiam et consolationem quasi duplicem mandibulam tenet et in hispem habendam denuntiat, secundum illud: "Quaecumque scripta sunt ad nostram doctrinam scripta sunt, ut per patientiam et consolationem Scrip-
10 turarum spem habeamus." A sinistris est patientia, a dextris consolatio, ut genas utrasque barba cognoscatur ornare. Vel ideo barba maxillaris utramque mandibulam in quibus dentes molares sunt occupat, quia qui docet et sibi mandit, et illis quos docet mandit. Mandenti sibi
15 dicitur: Macta et manduca. Aliis mandenti dicitur: Frange esurienti panem tuum. Mandentibus sibi et aliis dicitur: Vos qui habitatis terram austri, cum panibus occurrите fugienti. De illis quibus dimidia pars barbae 48b
maxillaris rasa est, quia sibi mandunt et aliis non man-
20 dunt, lamentatur Hieremias dicens: "Parvuli petierunt panem et non erat qui porrigeret illis." Ad idem pertinet quod Hiezechiel dicit: "Vae pastoribus qui pascunt se ipsos et oves non pascunt." Secundum praedictam interpretationem habet barba maxillaris partem sinistram et
25 dextram propter panem doloris et panem consolationis. Panis ordeaceus panis doloris, panis angelorum quem manducat homo panis consolationis. Panem consolationis comedit Helias subter juniperum et ambulavit in fortitudine cibi illius XL^{ta} diebus et XL^{ta} noctibus usque
30 ad montem dei Oreb. Est etiam in barba maxillari

8] Rom. 15, 4.   16] Isaias, 58, 7.   17] Isaias, 21, 14.
20] Thren. 4, 4.   22] Ezech. 34, 8.   27] III Reg. 19, 8.

significatio fortitudinis, eo quod in mandibula reperitur magna strages hominum facta. Sanson namque mille
 49a viros in mandibula asini stravisse refertur et occidisse pariter universos. Nec impedit ad significationem barbae quod mandibula animalis non barbati fuisse memoratur 5 instrumentum proeliandi, quod viros fortes et patientes in sacris codicibus significare non dubium est quibus est ex natura proprium barbas habere. Nam et Isacar asinus fortis a patre dictus est, cuius quidem etsi barba nusquam nominatur, tamen imberbis fuisse non creditur. 10 Qualiter enim Isacar fortis in laudem famae virilis diceretur, si femineae molliciei vel habitus effeminati signa quaelibet apparerent in illo? Ad hanc quoque considerationem fortitudinis, quam barba maxillaris significat, mandibula duplex, dextra videlicet cum 15
 49b sinistra, convenienter respondet. Fortitudo siquidem a sinistris frangi nescit adversis, nec a dextris prosperis elevari. Et qui novit habundare et penuriam pati sicut apostolus, utramque maxillam habet ornatam barba decenti. Et qui percussus in maxillam unam praebet 20 et alteram, virum fortem monstrat illum barba maxillaris ornans et decoram exhibens utramque partem signo virili.

¶ CAP. XII. *Quinque sunt quae pariter debent adesse, quorum signum est barba; ne falsum sit signum et falsa sit barba.*

Omnino barba decet virum ad signum decoris, ad signum fortitudinis, ad signum sapientiae, ad signum 25 maturitatis, ad signum religionis; et cum ista pariter

2] Jud. 15, 15.

7] significare: scil. asinos.

8] Gen. 49, 14.

18] Philip. 4, 12.

20] Lucas, 6, 29.

adsunt in viro, pleniberbium jure potest dici non semi- 50a
 virum aut feminivirum sed plenivirum monstrante
 barba, quae pleniter apparet in mente et in maxillis
 atque sub mento. Si vero praefata virilitatis bona signo
 5 barbae non respondent, signum mentitur et falsum est
 signum et falsa est barba, digna plane incendio, ut fiat
 in combustionem et cibus ignis. Attendite, fratres, et
 videte quandam similitudinem ad signum barbae, ut
 cavere sciatis, ne signum barbae falsum sit et barba sit
 10 falsa. Circulus quidam in fronte domus vel tabernae
 ponitur, ut sit vini signum et signet vinum esse in domo,
 vel in taberna. Si vinum est in domo vel in taberna,
 signum verum est et quaerentes vinum dirigit ad in-
 veniendum. Quod si vinum non est in domo cui prae-
 15 fixum est signum, signum falsum est et fallit quaerentes 50b
 et incurrit maledictionem combustionis, quia fatigatos
 in quaerendo dimittit inanes. Notate quod sic est de
 barba, de qua iam longum sermonem fecit Barbilogus
 iste, hoc est faciens sermonem de barba; et quid est
 20 sermo de barba nisi Barbilogia? Qui barbilogiam istius
 barbilogi legerit diligenter, attendat tribus capitulis esse
 distinctam videlicet de barbarum mundicia, de com-
 positione, de natura (in quibus etiam non negligat
 considerare quid ad ministerium fidei, quid ad mores
 25 pertineat).

23] "in quibus...pertineat." Addita in margine eadem
 tamen manu. Capitulum XIII et sequentia usque ad finem
 posterius addita videntur et verisimile est sermones tres ut
 hucusque reperiuntur re vera in capitulo fuisse enunciatos,
 reliqua in elaborando librum scriptum adjuncta esse.

œ CAP. XIII. *De natura citiberbii et tardiberbii.*

De natura barbarum non omnia dicta sunt, quae curiosa
inquisitione possent inveniri. Etenim cum de natura
rariberbii et pleniberbii etiam imberbii superius plura
51a disseruerimus, citiberbium et tardiberbium interserentes,
nichil de illis sumus prosecuti. Sed ne videamur ignoran- 5
tiam scientiam profiteri, sic nos dicimus de natura supra-
dictorum disseruisse, non quod causas et rationes naturae
per singula fuerimus perscrutati, quod quidem ignora-
mus, sed quia quae fiunt secundum naturam et ordinem
naturae illa sermocinando narravimus, quod equidem 10
minime nescimus. Quis enim ignorat qui sint citiberbes
et tardiberbes et hoc esse secundum naturam? Et rursum
quis ignorat quosdam juniores saepe suos seniores in
barbas habendo quemadmodum et canos praevenire?
Inde quidam dixit: “Intempestivi funduntur vertice 15
cani.” Quibus barbae cito veniunt, horum alii gloriantur
pro novitate, alii verecundantur pro intempestiva aetate.
51b Illorum similiter quibus barbae tarde veniunt alii dolent
quod derideri formidant, alii gaudent quod semper
juvenes apparere desiderant. Illi qui prae verecundia 20
dolent sibi tardare barbas solent mentum suum et maxillas
melle vel aliis unctionibus linire, vel etiam radere ut ad
pullulationem barbas provocent, quemadmodum et illi
qui canos erubescunt rubro colore capillos tingunt, quia
magis volunt apparere rufi quam cani. Inter hos tamen 25
derisione digni sunt, qui cum vetuli sint naturae contra-
dicunt, quod non intempestivi funduntur vertice cani.
Illi vero quos natura contra consuetudinem suam antici-
pando canis perfundit, naturae quidem obviant, dum
colorem naturalem adulterino tegunt colore; sed in hoc 30

15] Intempestivi. . . Boethius, Consolatio, I, l. II.

paululum videntur excusari, quia aetas illorum quandam 52a
injuriā pati videtur cum aetas quam non decent canī,
canos habet, sicut et aetas quam non decet barba, barbā
mittit. Si ante adolescentiam barba venit, citiberbium
5 est, si post adolescentiam differt venire, tardiberbium
jure vocatur. Quibus in adolescentia barba venit nec
citiberbes nec tardiberbes debent iudicari, nisi in ipso
exitu pueritiae barba nimis densescat, vel in ingressu
iuventutis nimis rareseat. Quibus vel saltem in exitu
10 iuventutis barba pullulare desierit, hii iam deinceps per-
manebunt imberbes.

¶ CAP. XIV. *De significatione fidei et morum in
citiberbio et tardiberbio.*

Citiberbium et tardiberbium sicut reliquae species bar-
baturae ad significationem fidei vel morum aliquid 52b
portendunt. Qui citius ad sensum prudentiae proficiunt
15 citiberbio decorantur. Qui lenti et inertes inveniuntur
et per ignaviam suam hebetes et tardicordes ad perci-
piendam morum disciplinam minime festinant, tardi-
berbes merito nominantur. Sic tamen si vel saltem circa
senectam et senium deus non derelinquat eos ut senes
20 infatuati non permaneant, sed in aetate sensibus sapientiae
congrua mirabili modo sapere ordiantur, sicut mirabile
foret, si vel in illa aetate tunc primum illis barba pullu-
laret.

¶ CAP. XV. *Quomodo barba est ad signum decoris.*

Ad signum decoris citiberbium quibusdam prodest et
25 quibusdam videtur obesse. Quibus in mento vel sub
mento aut in maxillis naevorum vel macularum deformi- 53a
tates apparent, opus habent citiberbio, ut operimento

n̄ sit op̄ semp; Cuiuslibet illis tantū obēē ui-
det̄. q̄s barba fac̄ etatis apparere p̄lixio-
ris. q̄ sunt ⁊ inde uerecondi s̄; Nam ⁊ h̄
uitū fere cunctis adest. ut uicissim ⁊ in-
uicē contendere soleant de imparitate an-
norū ⁊ etatū. ⁊ uelint semp̄ alt̄ alto iun-
or apparere. aut min⁹ senex. ⁊ sit concer-
tatio de barbīs ⁊ canis. quasi isti sunt in-
tempestiui. ⁊ ille uenerunt festine; Ab
hac tñ concertatione exclusi s̄ imbec̄.
q̄s p̄p̄t longe sup̄dictas occasiones ⁊ cau-
sas sine barbīs constat p̄manere; His aut̄
sit ad solatiū. q̄ radendi barbās. ⁊ sollici-
tudinē ⁊ laborē ⁊ dolorē p̄diderūt. illi
dūtaxat q̄s incombet ex ordine radi
barbās debere. si barbe adēent. que radi
possent.

barbae foeditates illae tegantur. Gutturosi densitate barbarum et prolixitate multum indigent, quibus hoc vitium est sub mento. Quibus vero mentum aut nimia turgiditate aut inconvenienti exilitate vitiosum apparet, his etiam opus est barbae velamento. Quibus autem maxillae 5 aut macilentia nimis incongrua, aut crassitudine inhonesta sordent, et citiberbio et pleniberbio opus habent facies velari. Rugosis denique faciebus aut verrucis enormiter stipatis ad signum decoris opus est barbae tegumento. Si praefatae vitiositates nativae sunt, citiberbium necessarium est; si ex tempore accidentaliter adveniunt, opus 53^b est semper pleniberbio, etiam si citiberbio non sit opus semper. Citiberbium illis tantum obesse videtur, quos barba facit aetatis apparere prolixioris quam sunt, et inde verecondi sunt. Nam et hoc vitium fere cunctis 15 adest, ut vicissim et invicem contendere soleant de imparitate annorum et aetatum, et velint semper alter altero junior apparere aut minus senex; et fit concertatio de barbis et canis, quasi isti sint intempestivi et illae venerint festine. Ab hac tamen concertatione exclusi sunt 20 imberbes quos propter longe supradictas occasiones et causas sine barbis constat permanere. His autem sit ad solatium, quod radendi barbas et sollicitudinem et laborem et dolorem perdiderint, illi dumtaxat quibus incomberet ex ordine radi barbas debere, si barbae 25 adessent quae radi possent.

26] In margine inferiori huius paginae pictura quaedam, quae mihi quidem ratorium figurare videtur. Cum haec figura unica in toto codice invenitur procul dubio significationem aliquam habere necesse est, nec in merum ornamentum apposita.

Ad signum fortitudinis prodest barba, si barbae signo respondeat fortitudo. Nam si mollis et effeminatus est cui barba praestat decorem Diotrepem imitatur, qui insaniens decor interpretatur. Hunc dedecorat vulgi
 5 proverbium quo dicitur “bellus pravus”, cum sit ener-
 viter mollis habens in barba signum fortitudinis. Denique
 sicut frustra pulcras tibias habet claudus, sic in vanum
 gerit barbam mollis et dissolutus. Et sicut non ad
 gloriam sed ad confusionem adesse non dubitatur claud
 10 tibiarum pulcritudo, ita decoratum barba reddit con-
 fusione dignum mollicies et dissolutio. Huius rei ex-
 emplum apparet in filio Saul Mefiboset, qui barba
 decoratus erat ad signum fortitudinis, et tamen utroque
 claudicasse pede refertur ad signum debilitatis et dissolu- 54b
 15 tionis. De hoc ita narratur: Mefiboseth quoque filius
 Saul descendit in occursum regis illotis pedibus et in-
 tonsa barba. Iste Mefiboseth filius Saul dicitur, quia filius
 Jonathae filii Saul fuit, cuius illoti pedes et intonsa barba
 referuntur, ut personae contemptibilitas et humiliationis
 20 vilitas ostendatur, quemadmodum et in claudicatione
 pedum debiliū illius impotentia declaratur. Qui etiam,
 sicut ibidem dicitur, vestes suas non laverat, ut totus
 negligentiae deditus ostendatur, et pedibus illotis et in-
 tonsa barba et vestibus neglectis in sordibus. Cum ergo
 25 de Mefiboseth ista narrantur, secundum litteram vile est
 et contemptibile et inhonestum, secundum misterium
 laudabile et bonum, secundum mores reprobū et
 dampnabile. Denique nomen ipsius quod interpretatur

3] Diotrepem (III Ep. Joan. 9). Hieronymiana Interpretatio hebr. nom. re vera “insaniens decor” interpretatur; vide Migne, P.L. XXIII, p. 852. 15] II Reg. 19, 24.

55a de ore ignominia, vel oris verecundia, ad cuncta re-
 spondet, si diligenter singulis adaptetur. Nam quod vile
 est et contemptibile et inhonestum, ignominiosum est
 loqui et verecundum ore profiteri, regi videlicet occur-
 rere pedibus illotis et intonsa barba et vestibus neglectis 5
 in sordium foeditate. Hoc ad litteram. Ad misterium
 vero laude dignum est, quod abjectus et vilis in saeculo
 occurrat regi Christo, claudus erectori, infirmus salva-
 tori, immundus mundatori, pauper et egenus omnium
 bonorum et divitiarum largitori. Et qui in ore omnium 10
 erat ignominia et oris cunctorum fabula verecunda,
 deinceps conviva regis factus, pedibus lotis et tonsa barba
 vestibus preciosis adornetur et gloria et honore coro-
 netur. At vero si de morum perversitate per illotos pedes
 et intonsa barba, sordidisque vestibus et non lotis 15
 56b Mifiboset moralis arguatur, illoti pedes affectus im-
 mundi sunt, intonsa barba sapientia carnis multa vanitate
 superflua et a turpi questu non recisa, vestes non lotae
 actiones sordidae, quae inveniuntur in conversatione
 cunctis ad reprobationem exposita et ad derisionem 20
 diffamata. Ac per hoc Mifiboseth de ore ignominia
 est et oris verecundia, cui et turpia improprian-
 tur et inveniuntur verecunda. Ut quid enim iste Mifiboseth
 Meribaal appellatur in Paralipomenon, hoc est litigans
 cum altissimo, nisi quia qui perversis moribus est, 25
 domini ordinationi resistit et contrarius est semper
 divinae et summae voluntati, quod est litigare cum
 56a altissimo? Et quid prodest Mifiboseth habere barbam
 ad signum fortitudinis, cum ipse sit claudus et debilis?
 Audiamus eundem ipsum et vilitatem et debilitatem 30

21] de ore ignominia. Vide Hieron. Interpr. hebr. nom.
 in Migne, P.L. xxiii, p. 818.

suam confitentem. Cum interrogasset eum rex David:
Quare non venisti mecum Mifiboseth? ille respondens
ait: Domine mi Rex, servus meus contempsit me; dixi
enim ego ei famulus tuus, ut sterneret mihi asinum et
5 ascendens abirem cum rege, claudus enim sum servus
tuus; et noluit. Videtis itaque, fratres, quod non sit bonum
cum intonsa barba occurrere regi Christo, et ideo
barbas ex ordinis decreto tondetis, ne si intonsae barbae
vestrae remaneant, crescant ad superfluitatem et incipiant
10 scatere vermibus, sicut et de manna legitur contigisse
propter superfluitatem colligendi. Nam si omne quod
est nimium vertitur in vitium, nec barba debet intonsa 56b
remanere, propter vitia quae vermes sunt, sicut manna
ad superfluitatem colligi non debuit, quod exinde vermi-
15 bus scatere cepit.

¶ CAP. XVII. *Qua ratione vel auctoritate barbae tonderi
vel non tonderi, sicut radi et non radi dicantur.*

Est tamen ratio pro causis et occasionibus tondendi et
non tondendi barbas, sicut et radendi et non radendi,
quod iam superius auctoritate et ratione diffinitum
audistis. In Levitico quippe, quod nundum audistis,
20 mundatus a lepra iubetur extra tabernaculum suum
septem diebus manere. De quo mox ibi subditur: Die
septimo radat capillos capitis, barbamque et supercilia ac
totius corporis pilos. Ecce secreti causa misterii cur radi
barba iubetur. In sequentibus etiam in eodem Levitico 57a
25 cum dictum esset: "Non auguriabimini nec observabitis
somnia, neque in rotundum attondetis comam", statim
subiunctum est, "Nec radetis barbam." Ecce quale

19] nundum: sic, pro: quod nuper audistis.

21] Lev. 14, 9. 27] Lev. 19, 27.

mirum quod superius barba radi iubetur et hic radi prohibetur. Illic igitur quia infirmitas curata fuit, iussum est abradi signum fortitudinis in barba, ut qui nichil sanitatis aut virium habet ex se, nichil praesumat supra se. Nam propterea post rasionem barbae supercilia radi precipiuntur, ut ostendatur quia nemo nisi per superbiam de viribus suis aut fortitudine confidit. In superciliis etenim superbia significatur, quae est initium omnis peccati et regina simul vitiorum. Superciliosi namque superbi dicuntur. Unde quidam ait: 10
57b supercilium si te cognoscis amicum. Quasi dicit: Rade superbiam in supercilio, si socialem vitam amici cupis habere. Tunc etiam rades barbam, quod tibi nec decorus, nec fortis nec sapiens videberis. Quod autem inferius dictum est “neque in rotundum attondeatis comam, 15
nec radatis barbam”, id contra nos dici videtur, ita tamen ut alterum de duobus, hoc est “non radi barbam” vobis conveniat et contra nos sit, alterum hoc est “in rotundum non tonderi comam” et nobis et vobis appareat contrarium. Sed sensus spiritalis et nobis et vobis 20
convenit, si nos sumus in spiritu et non in carne. Coma capitis cogitationes sunt mentis. Mundus rotundus est, et a rotunditate dicitur orbis. Non igitur “in rotundum tondemus comam”, si cogitationes nostras huic mundo minime conformamus, secundum illud apostoli: 25
58a Nolite conformari huic saeculo. Neque barbas radimus si animas nostras sapientia non spoliamus. Id, fratres, hoc est barbas non radi, attendite foris et intus vobis convenire.

10] Pone supercilium. . . . Unde sumptum sit ignoro.

25] Rom. 12, 2.

82 CAP. XVIII. *De barba ad signum fortitudinis.*
Augustinus.

Sicut unguentum in capite quod descendit in barbam
barbam Aaron, quod descendit in oram vestimenti
5 eius.—Aaron quid erat? Sacerdos. Quis est iste sacerdos,
nisi ille qui cum in mundo non inveniret mundum quod
offerret, se ipsum obtulit? Sed a capite venit unguentum.
Caput nostrum Christus est, et venit spiritus sanctus a
capite. Quo? Ad barbam. Barba significat fortes, barba
10 significat iuvenes strenuos, impigros, alacres. Ideo
quando tales describimus, “barbatus homo est” dicimus.
Ergo illud primum unguentum descendit in apostolos,
descendit in illos qui primos impetus saeculi sustinuerunt,
descendit in illos ergo spiritus sanctus. Nam et illi qui
15 primum in unum habitare coeperunt persecutionem 58b
passi sunt, sed quod descenderat unguentum in barbam
passi sunt, passi sunt non victi. Etenim caput iam passum
praecesserat unde descendit unguentum in barbam;
praecedente tali exemplo quis vinceret barbam? Ex illa
20 barba erat Stephanus sanctus. Et hoc est non vinci, ut
caritas non vincatur ab inimicis. Nam visi sunt sibi
vicisse qui persecuti sunt sanctos, illi cedebant, illi cede-
bantur; illi occidebant, illi occidebantur. Quis non
putaret illos vincere, illos vinci? Sed quia non victa
25 est caritas, ideo unguentum descendit in barbam. Atten-
dite Stephanum; seviebat in illo caritas. Seviebat in eos
cum audirent, rogavit pro eis cum lapidarent. Quid
enim ait cum audirent? Dura cervice et incircumcisi
corde et auribus vos semper restitistis spiritui sancto. 59a

2] Augustinus: Nomen istum rubro titulo eodem encausto
additum, cuius significatio me fugit cum in capitulo XVIII
nullam Aug. mentionem facit. 28] Acta, 7, 51.

Vide barbam! Numquid adulavit? Numquid timuit ille? Non est victa caritas, quia unguentum a capite in barbam descenderat. Eo modo ergo unguentum a capite descenderat in barbam, quod ille cum lapidaretur fixo genu ait: "Domine ne statuas eis hoc delictum." 5 Ergo illi tamquam barba erant; multi enim fortes erant et multas passi sunt persecutiones. Si nequaquam a barba descendisset unguentum, modo monasteria non haberemus. Sed quod descendit in oram vestimenti (sic enim ait: quod descendit in oram vestimenti eius) secuta est 10 ecclesia de veste domini; peperit monasteria. Nam vestis sacerdotalis ecclesiam significat. Ipsa est vestis de qua dicit apostolus ut exhiberet sibi gloriosam ecclesiam, 59b non habentem maculam aut rugam. Mundatur ut non habeat maculam; extenditur ut non habeat rugam. Ubi 15 extendit eam fullo, nisi in ligno? Videmus cottidie a fullonibus tunicas quodammodo crucifigi. Crucifigantur ut rugam non habeant. Quid est ergo ora vestimenti, fratres mei? In ora vestimenti quid accepturi sumus? Ora finis vestimenti est; quid accepturi sumus in fine 20 vestimenti? An quia in fine temporum habitura erat ecclesia, fratres habitantes in unum? An in ora perfectionem intelligimus, quod in ora vestimentum perficitur? Et illi perfecti qui norunt habitare in unum, illi perfecti qui legem implent. Quomodo autem im- 25 pletur lex Christi ab eis qui habitant fratres in unum? Audi apostolum: "Invicem onera vestra portate et sic adimplebitis legem Christi." Haec est ora vestimenti. Quomodo, fratres, intelligimus quam oram dicat quo 60a potuit descendere unguentum? Non puto quod oram 30 vestimenti in lateribus voluit intelligi; sunt enim orae

5] Acta, 7, 60. 13] Ephes. 5, 27. 27] Galat. 6, 2.

in lateribus. Sed a barba descendere unguentum ad oram potuit quae in capite est, ubi aperitur caput. Tales sunt qui habitant in unum; ut quomodo per oras istas intrat caput hominis ut vestiatur se, sic per concordiam
5 fraternam Christus intrat qui est caput nostrum ut vestiatur et ut haereat ecclesia.

œ CAP. XIX. *De barba ad signum sapientiae.*

Ad signum enim sapientiae barba est, sicut et ad signum decoris et ad signum fortitudinis esse praemonstrata est. Sed licet secundum sapientiae considerationem barba
10 radi non debeat, tamen intonsa remanere non debet. Quid enim est intonsam barbam habere nisi altum sapere? Noli inquit altum sapere, hoc est barbam tonde! Non plus sapere quam oportet sapere, sed sapere ad sobrieta- 60b tem, hoc est intonsam barbam non habere. Plus sapuit
15 quam oportuit qui cum altissimo litigavit, hoc est Meribaal, et de ore ignominiam protulit et oris verecundiam non abscondit, hoc est Mephiboseth. Ergo fratres tondete barbas vestras ut in veritate sint et ad signum decoris, et ad signum virilitatis, et ad signum sapientiae.
20 Sunt quippe nonnulli inter vos tam decenter barbati, ut in ipsis barbis quaedam forma sapientiae praeleceat, et in ipsa barbatura loqui sapientia videatur. Et nos merito in domino gloriamur, quod nichil ineptum, nichil insulsum, nil sapientiae contrarium, nil adversum prudentiae, nil
25 stulticiae consonum in quibusdam sic barbatis invenimus. Econtra iure dolemus et conquerimur quod in magnis quorundam barbis magnam stulticiam reperimus, et 61a magno rubore confundimur, quod illis illud vulgare proverbium obicitur quo dicitur: In barba non iacet

12] Rom. 11, 20.

sapientia. Quod enim maius inconueniens, quam pleni-
berbem plenum esse stultitia, et omni sensu sapientiae
vacuum velle videri valde sensatum et iactare cum barba
totius insipientiae verba? Barbiflui sunt isti simul et
verbiflui et caritate tepidi et fastu inflati, et collo rigidi 5
et pingui cervice armati. Quam melius foret illis si
essent rariberbio vel potius imberbio humiliati et essent
verbis proflui, et caritate fervidi. Isti sunt quasi in
sapientiae barbatura consiliis proflui, superflui iudiciis,
rationibus copiosi, rimosi rumoribus, cavernosi insidiis, 10
astutiis angulosi, ratiociniis cavillosi, et in his omnibus
61b ad signum sapientiae barbis honorabiles videri volunt
et venerabiles. Hii tales dum sensus suos et sententias
diffinitionum suarum defendere conantur, barbas suas
quasi pro reverentia in iuramentum adducunt, ut non 15
incredibile sed sacrosanctum habeatur quidquid per
barbas suas iurando affirmaverunt. Qui eiusmodi est,
per istam barbam inquit sic est, aut ita non est, aut sic
erit, aut non erit aliter. Est etiam qui sic in barba sua
sapientiam ardere et lucere suspicatur, ut in diffinitionibus 20
suis obstinatione barbam agitet et manu contorquens
illam anathema combustionis denuntiat et dicit: Mala
flamma devoret barbam istam si aliter est, aut erit
aliter! Tu qui sic iuras in barba tua, aut barbam tuam
anathematizas ad combustionem, ut sapientiam tuam 25
62a iuramento barbae tuae aut anathemate confirmes, nescis
quia in evangelio prohiberis omnino iurare? Quia iura-

8] "Isti sunt...per istam barbam inquit sic est, aut ita non est." Abaelardum forsitan his verbis illudit, quem constat ordini Cisterciensium summo in odio fuisse et tractatum edidisse cui titulus "Sic et Non". De barba eius tamen nihil certi constat.

mento capilli capitis tui quod non potes unum facere album vel nigrum interdiceris, quomodo per totam barbam audes iurare? Si non licet tibi iurare vel pilum barbae, quomodo totam barbam audes iuramento invadere? Si tuus est pilus barbae, et tua est barba, nichil in illis habes per dominium creationis, sed per acceptionem possessionis. Cum volet qui tibi dedit, iam nec pilus barbae, nec barba tua erit. Si data est tibi barba ad sapientiae signum, non facias illam stulticiae tuae
10 instrumentum, neque sui plasmatoris offendiculum.

¶ CAP. XX. *De exemplis illorum quibus erat barba ad signum sapientiae.*

Etiam post mortem barba illorum in memoria habetur et memoratur ad signum notitiae qui se accepisse cognoverunt ad signum sapientiae. Barba sancti Gamalielis
in exemplum huius rei commemoratur, qui in revelatione
15 Sti Stephani a Luciano visus per somnium describitur ita: Vidi, inquit, virum senem longum, geroprepem, hoc est dignum sacerdotem, canum, barbam prolixam habentem etcetera. Ecce ad descriptionem et noticiam viri sapientis barba prolixam refertur, ut cuius barba magna
20 esse dicitur, ipse vir magnae sapientiae fuisse demonstretur. Gamaliel quippe vir sapiens et doctus in lege fuit, et magister Pauli doctoris gentium. Ipse namque requisitus a Luciano quis esset dixit: Ego sum Gamaliel qui Paulum apostolum nutriti et legem docui in Ierusalem.
25 Ad signum igitur sapientiae barbam prolixam Gamaliel habuisse refertur, qui doctus in lege et magna

13] Revelatio S. Stephani a Luciano de Caphargamala circa annum 415 composita, unde haec verbatim; vide Migne, P.L. XLI, p. 809.

sapientia claruit et sapientem, ut sapientior esset, quasi ad incrementum barbae provexit et instruxit. Nam et
63^a quod canus idem vir sapiens dicitur ad eundem sensum respicit sapientiae, ut sit canities cum barba, quia, ut scriptum est, in antiquis est sapientia. Unde rursum 5 scriptura dicit: Cani sunt sensus hominis, et canities hominum prudentia est.

¶ CAP. XXI. *De barba ad signum maturitatis simul et sapientiae.*

Et quia sicut ad signum sapientiae, sic etiam ad signum maturitatis est barba, merito cum barba canities conjungitur, ut nemo vera sapientia esse sciatur adornatus, 10 nisi in quo gravitatis maturitas invenitur. Et sicut eruditos corde in sapientia ad signum sapientiae simul et maturitatis exornat cana barba, sic econtrario fatui senes et deliri merito iudicantur, si cum barbibus canis in illis inveniuntur levitas et stulticia. Tales Samuel et 15
63^b Daniel pueri iudicaverunt; cui a puero imberbi dictum est "Inveterate dierum malorum etc." An non illius canities et vetus increpatur barba, quae ad signum sapientiae et maturitatis gestabat, et ipse stultus et falsus iudex et lubricus et libidinosae lasciviae reus convictus? 20 Contra barbato senes et canos, sed in reprobum sensum traditos et in scenum luxuriosae levitatis devolutos dictum est: Senectus venerabilis non diuturna neque numero annorum computata, sed cani sunt sensus hominis et aetas senectutis vita immaculata. Vae vobis quibus 25 florent barbae canis et tamen pueri sensibus estis, et lascivia molles et effeminati tamquam si imberbes essetis.

6] Sap. 4, 8. 17] Dan. 13, 52. 23] Sap. 4, 8.

Quare levitate vestra et stultitia sapientiae et maturitatis
signa dehonestatis, hoc est barbas vestras et canos?

¶ CAP. XXII. *De exemplis illorum quibus barba fuit
ad signum maturitatis et sapientiae.*

Ut quid non proficiunt vobis exempla scripturarum in 64a
quibus personae venerabiles sapientia et maturitate sig-
5 nantur barbarum commemoratione et reverenda canicie?
In vita sancti Gregorii barbam Gordiani patris eius com-
memorata legimus, ubi depictus et ipse Gordianus et
habitus eius et barba referuntur. Cuius inquit Gordiani
habitus castanei coloris planeta est, sub planeta dalmatica,
10 in pedibus caligas, statura longa, facies deducta, virides
oculi, barba modica, capilli condensi, vultu gravis. Hic
simul in descriptione ista consonant et sapientia et
maturitas et religio. In habitu religio, in vultu gravi
maturitas, sapientia simul et maturitas in barba. Sed
15 quare dicitur barba modica, cum etiam ad laudem
multorum barba prolixa referatur, sicut paulo ante
Gamalielis? Si ad signum sapientiae referatur, scientiam 64b
infantem non habere et non plus sapere quam oportet
sapere sed sapere ad sobrietatem, barbam modicam
20 habere est. Si ad signum maturitatis barba modica dicta
est, aut curiositatem in demulcenda barba notat vitan-
dam, aut ad conservandam mundiciam prolixitatis super-
fluitatem resecandam. Nam de tondendo modice barba
modica fieri potest, ne fortasse intonsa barba nocere
25 possit ad reprehensionem, sicut de Mefiboseh superius
ostensum est, qui illotis pedibus et intonsa barba ante

[6] Gordianus depictus Romae in monasterio Montis Scauri.
Vide Joan. Diaconum: Vita S. Greg. Lib. iv, cap. 83, in
Migne, P.L. LXXV, p. 176.

regem venisse reprehensibiliter notatus est. Quod si propter naturam barba modica designata est, potest quidem ad rariberbium pertinere. Quod si ad signum religionis barba modica nominata sit, nichilominus honeste de tondendo id agitur, cum etiam detonsis 5
65a grennonibus, ut superius longe predictum est, sic barba religiose detondetur, ut non habeat locum detonsio militaris, aut urbana figuratio.

⚡ CAP. XXIII. *De barba ad signum religionis.*

Haec denique forma religionis in barba modica ad usum barbarum vestrarum translata est, fratres, ut neque de 10 prolixitate illarum neque de condensitate nascatur aliquod inconueniens. Denique sicut modicum sonat humile, sic in modica barba semper humilitas exhibeatur, ut in hac quoque parte ad signum religionis barba figuretur. Inde forsitan conici potest, quod post modicam barbam 15 Gordiani, alterius cuiusdam barba modica consequenter inter multas et varias eiusdem viri descriptiones nomi-
65b natur. Nam ita ibi dicitur: Barba paterno more subfulva et modica. Hoc est: sicut barba patris fuit fulva et modica, sic filii barba fulva et modica fuisse repraesenta- 20 batur in pictura, quae in rota gipsea artificis magisterio fuerat depicta. Quorum igitur ad signum religionis est barba, illis religio crescat in mente quibus barba crescit in mento. Sed sicut barba non crescit nisi mittat in mento radices, sic nec religio crescit nisi fuerit in mente 25 per caritatem radicata et fundata. O utinam barbae illorum evellantur a mentis ipsorum a mentibus quorum evulsa est religio, vel cum quorum barbibus non crevit barba religionis! Non autem potuit crescere quia non
21] Joan. Diaconus, ut supra, cap. 84.

misit radices in mente, sicut barba crescere non potest, quae non mittit radices in mento.

•
CAP. XXIV. *Quod exemplo Esdrae prophetae monstratur barba signum religionis esse.*

Religionem in mente radicatam tanti doloris est evellere, quam doloris est et angustiae a mento barbam eradicare. 66a

5 Hoc Esdras propheta significare curavit, qui barbam suam evulsit cum dolore carnis, quia deperire religionem sentiebat cum dolore mentis. Sedens et moerens evelebat barbam suam, ut ostenderet quantus illi dolor erat in mente, qui de mento suo radices eradicabat barbae. Cum
10 audisset, inquit, Esdras sermonem istum etcetera. Quem sermonem, nisi religionem quam docuerat filios Israel deperisse, quia contra domini legem quam acceperant uxores alienigenas ducebant, et cultu divinae religionis contempto ad idolatriam videbat illos et dolebat reflecti?
15 Dic Esdra, dic, quid fecisti, cum evulsisti barbam tuam, cum sit nimius dolor barbam evelli? Cum audissem, inquit, sermonem istum, scidi pallium meum et tunicam et evelli vel evulsi pilos capitis mei et barbae, et sedi 66b
moerens. Habitu lugubri Esdras intimum cordis dolorem
20 ostendit, scidit vestimentum, evellit pilos capitis et barbae, sedit moerens, ut tali dehonestamento corporis et indumenti cum moerore vultus velocius animos omnium ad penitentiam vel sui vel fraterni reatus excitet. Verum per vestimenta solent opera nostra designari, quibus aut
25 ad gloriam si munda, aut ad interitum quis induatur si polluta nec nuptiali splendida caritate probentur. Per pilos capitis cogitationes, quae de occulta cordis radice velut de internis cerebri sinibus oriuntur, quae si rectae

5] I Esdr. 9, 3.

sunt conservari, sin autem reprobae debent abscidi. Unde de Samuele qui sanctus erat futurus ait genitrix: Et novacula non ascendet super caput eius. Et apostolus
67a dicens: Et capillus de capite vestro non peribit; quia nimirum omnis sanctorum cogitatus eterna apud do- 5
minum sunt memoria digni. At vero peccator, ut mundari possit ab iniquitatibus suis, reprobas necesse est a se cogitationes, origines videlicet et fontes malorum operum, abiciat. Unde leprosus in Levitico, cum recepisset sanitatem, inter alias purificandi cerimonias etiam 10
omnes pilos carnis suae eradere praecipitur, ut sic expiatus hostiis castra mereatur ingredi, quia tunc demum a vitiorum foeditate perfecte mundamur, cum non solum actus sed et cogitatus a nobis noxios expellere satagimus. Barba quoque, quae virilis sexus et aetatis index est, in 15
significatione virtutis poni solet. Scidit pallium et tunicam pontifex, ut populum quem regebat minus perfecta opera habere designaret et quae a sua stoliditate
67b necesse esset discindi per penitentiam atque in solidum habitum renovari. Evellit pilos capitis ut eidem populo 20
intimaret cogitationes nequam suo de corde extirpandas ac renascendis utilibus locum dandum esse. Evellit et pilos barbae, ut in ipsis etiam quas habere videbantur virtutibus humiliarentur et parva haec aut nulla in examine interni arbitrii esse meminissent, quae vitiis 25
esse permixta clarescebant. Sedit moerens ut per lamenta poenitentiae veniam reatus tanti promerendam esse doceret. Videte, fratres, et timete barbas inaniter ad signum religionis gestare, ne nos forte, qui vobis prae-
sumus, oporteat ex vobis multos lugere et quod Esdras 30

3] I Reg. I, II. 4] Lucas, 21, 18.
25] arbitrii: MS. arbitris.

significavit per evulsionem barbae, id nos facere cogamur in cordis afflictione. Quibus ex vobis adhuc in 68a incremento est barba propter aetatem nundum maturam, cum barbae incremento crescat sapientia in signo, crescat 5 interior pulcritudo, crescat fortitudo, crescat maturitas, crescat religio. Et ita in veritate probabitur esse barba ad signum decoris, ad signum fortitudinis, ad signum sapientiae, ad signum maturitatis, ad signum religionis. Si ergo, fratres, in his quinque eo quidem ordine quo 10 digesta sunt et tractata proficere studueritis, veraciter conversi eritis et barbae vestrae felices erunt et honorabiles reverentia et dignae memoria.

œ CAP. XXV. *De exemplo duorum adolescentium, unius barbam mittentis, alterius nundum mittentis barbam.*

Quibus adhuc in incremento sunt barbae, hoc est, qui barbas incipiunt mittere vel qui nundum inter vos 15 mittunt, sumant in exemplum duos illos adolescentes, 68b horum altero barbam mittente, altero adhuc imberbi permanente de quibus abbas Vindemius abbatem Macharium narrat fuisse locutum et narrasse dicentem: Sedente me aliquando in Scithi venerunt ad me duo adolescentes 20 peregrini; unus quidem ipsorum incipiebat mittere barbam, alius vero adhuc non. Horum qualis postea fuit vita et conversatio ipse Macharius narrat, et qui vobis recitaverit, fratres, ista ipse narret ut de perfectione illorum vestra proficiat imperfectio. Inde tamen modi- 25 cum aliquid audite. Narrat Macharius quod super illum

15] duos illos adolescentes: Vide Vitam S. Macarii in Actis Sanctorum (3 a) Jan. II, p. 292 ubi sic legimus: "Referebat Abbas Bitimius quod dixerit Abbas Macarius: Cum sederem aliquando in Scithi descenderunt duo juvenes. . . ."

iuniorem qui erat imberbis viderit daemones in similitu-
dine muscarum venientes. Vidi inquit daemones sicut
69a muscas venientes super illum iuniorem. Et alii quidem
veniebant ut sederent super os eius, alii vero super oculos.
Et vidi angelum domini habentem gladium igneum et 5
defendentem illum, atque abigentem ab eo daemones.
Illi autem maiori non poterant appropinquare. Item
junior ille imberbis cum psalleret, per singulos versus
exiebat lampada ignis de ore ipsius et ascendebat in
coelum. Similiter autem et ille maior, qui mittebat 10
barbam, cum aperiret os suum psallens, tamquam funi-
culus ignis egrediebatur de ore ipsius et pertingebat in
coelum. Et cognovi, inquit Macharius, quia ille maior
perfectus esset, illi autem minori adhuc repugnabat
inimicus. Et conclusit: Venite inquit et videte martirium 15
horum duorum peregrinorum. Ecce, fratres, audistis
miraculum stuporis et admirationis, exultationis pariter
69b et terroris, quod ad misterium imberbii et barbaturae
pertinere videtur.

ca CAP. XXVI. *Quid sit faciem imberbem a muscis
infestari.*

Attendite quod nudam faciem a barba muscae volitantes 20
et mordentes infestant, barba vero velatam infestare non
ita valentes. Caro siquidem vulnerata dolet, pilus nec
incisus dolet, cui si musca insederit, nec sentit nec dolet,
quae super carnem ascendens, etiam non mordens,
molesta sentitur et taedium et impatientiam infert abi- 25
genti. Hoc pati videbatur praefatus iuvenis, vel potius
adolescens imberbis, cum nequaquam alter mittens bar-
bam muscas illas pateretur. Sic nimirum cui nuda mens
est adhuc a sapientia, quemadmodum mentum a barba,

daemoniis velut quibusdam muscis infestari dinoscitur. Et ille cuius mens iam incipit ornari sapientia, sicut mentum ex barba, a muscis daemoniorum aut minus 70a infestatur, aut omnino liber a muscarum infestatione 5 redditur. Verumtamen contingit quod muscae cum deambulant per barbam solent quodammodo sentiri, non quia mordeant sed quia peditant discurrendo et faciunt excuti barbam pro solo taedio quod inferunt peditando.

œ CAP. XXVII. *De musca adulationis super barbam Amasae residentis.*

10 Harum muscarum una est adulatio, quae super barbam residens si non praesentitur, operatur mortem in occulto. Super barbam Amasae talis musca resedit, cum Joab ad illum dixit: Salve mi frater! Et tenuit manu dextra mentum Amasae, vel sicut Iosephus refert, Amasa com- 15 prehensus a barba infixus est gladio in utero. Deinde, prosequitur historia Regum, et quasi osculans eum manum sinistram misit ad gladium, qui percussit eum 70b in latere et effudit intestina eius in terram et mortuus est. Quid est barbam sive mentum tenere? Quasi ex 20 benignitate blandiri, sed sinistram ad gladium mittere est et in latus percutere ex maligna dolositate perimere. Quam malae muscae sunt adulatio et dolositas, quae ducunt ad mortem ex improvise et circa os hominis volitant et suo veneno inficiunt barbam et mentum, et 25 de barba et mento currunt ad effusionem intestinorum, hoc est ad mortem. Dum de sapientia sive prudentia tua laudaris, tenetur tibi barba, sed cave muscam adula-

12] II Reg. 20, 9. 14] Iosephus Flavius, Antiq. Jud. vii, c. 11, p. 268, ed. Dindorf, 1845.

tionis unam et inanis gloriae alteram. Quod autem
superius dissimiliter dictum est teneri barbam sive men-
tum nichil interest, excepto quod cautius videtur dictum
mentum quam barba, cum videlicet mentum contineat
71a et mentum barbatum et mentum imberbe, et adulatio 5
cum noceat barbatis et imberbibus, plus tamen nocere
solet adolescentioribus nundum barbas mittentibus quam
provectionibus aetate et sapientia apud deum et homines
proficientibus. Et haec differentia si ad proprietatem
misterii respiciatur, in praefatis adolescentibus videtur 10
apparere, quorum juniorem et imberbem daemones in
figuris muscarum vexabant importune, ad maturiorem
vero et barbam mittentem non audebant appropinquare.

¶ CAP. XXVIII. *Obiectio quod nec minori nocuerit
imberbium, nec maiori profuerit barba contra muscas; et
inde solutio.*

Sed dicit aliquis, et utiquam acute movetur, quod iuniori
pro imberbio daemones in muscis non nocebant, cum 15
dicat Macharius quod alii quidem veniebant ut sederent
super os eius, alii vero super oculos, in quibus locis barba
71b non habet locum prohibendi muscas. Unde videtur
inferri quod nec maiori contra muscas proderat habitus
barbae, quin possit in illis locis vexari, in quibus minor 20
vexabatur, ubi non nocebat imberbium, nisi alia extiterit
causa, quae ratione validiori probetur. Non videtur
imberbis esse vel sensu puer, qui sic motus est acute,
sed ad signum sapientiae barbam gestare putandus est.
Nos autem dicimus quod aliud est proprietatem misterii 25
considerare, et aliud est foris in rebus per omnia simili-
tudines adaptare, et id semper quaerere ineptum est et

insulsum. Si tamen os pro vultu vel facie, secundum illud “ora rigat lacrimis” poni consuevit, ex parte soluta est questio, et adhuc habet locum et valet barba contra muscas et illarum aculeis patet imberbium. Et si muscae
5 nocent fimo barbis, et morsu et fimo nocent imberbio.

œ CAP. XXIX. *Quare super os vel super oculos 72a
adolescentis imberbis sederint daemones in muscis.*

Videamus tamen cur in supradicto adolescente imberbi daemones in muscis alii sederunt super os eius, alii super oculos. In multis vitiis, tamquam in multa foeditate et muscarum spurcitia, daemones hominibus infesti sunt
10 et molesti, velut in isto adolescente imberbi monstratum est. Cui quod adhuc sicut repugnabat inimicus, Macharius testatur, quasi quadam imperfectione, velut imberbio, a socii perfectione barbam mittentis differebat. Quamdiu namque barba non apparet, nisi aliis signis
15 discernatur, de sexu nasci potest ambiguitas, quod facies imberbis nec virum nec feminam discernit. Pullulante vero barba, vir perficitur, et iam deinceps sicut viri perfectionem gerit in signo, quia barbam mittit, sic initiatus 72b
ad sapientiam ad perfectionem tendat ex studio, quod
20 cum puerili forma puerilem sensum deponere convenit. Quod Macharius attendens “et cognovi” inquit, “quia ille maior perfectus esset, qui scilicet ad signum perfectionis barbam mittebat”; illi autem adhuc minori repugnabat inimicus quia in illo imberbium signum im-
25 perfectionis cernebat.

2] Virg. Aeneis, IX, 251.

☞ CAP. XXX. *Quae sint muscae oculos infestantes, vel quasi in os irruentes propter imberbium.*

Quid est ergo quod daemones in muscis alii sedebant super os eius, alii vero super oculos, nisi quia maligni spiritus per immundas suggestiones et cogitationes spurcissimas in oculis impediunt et conturbant visionem contemplationis et meditationis intuitum, et in ore veri- 5
73a tatem confessionis et puritatem orationis? Quid sunt itaque fantasiae multiplices et blasfemiarum multiformes incursus oculos mentis in meditatione et contemplatione confodientes et foedantes, curiositate vagos oculos effici- 10
cientes, nisi muscae in quibus daemones temptant instrumentis mentes immundis, sicut et ipsi sunt nimis immundi?

☞ CAP. XXXI. *Quibus duobus modis muscae impediunt oris confessionem propter imberbium.*

Muscae vero super os aut sedentes aut volitantes impediunt confessionem vel rubore confusionis propter peccati turpitudinem, vel metu vilitatis propter honoris 15
vel alicuius potestatis ambitionem.

☞ CAP. XXXII. *Distributio aliarum muscarum in novem maneriis circa os propter imberbium.*

Sunt et volitantium aliae muscae super os detractio-
73b mordentes, aliae contumeliis et opprobriis fimum et venenum fundentes, aliae cachinnis et garulitatibus ora foedantes, aliae turpiloquio aut scurrilitate aut verbis 20
vanis et saecularibus linguas sordidantes, aliae gula et repletionem ventris inquietantes, aliae magniloquio sive iactantia os in coelum ponentes, aliae culparum excusa-

tione vel, quod deterius est, defensione peccati conscientias maculantes.

¶ CAP. XXXIII. *Quae muscae impediunt orationem vel visionem oculorum propter imberbium.*

Quae vero muscae vel potius daemones in muscis sedeant super os in oratione nulli arbitror incognitum nisi non
5 oranti. Et caecus ille qui orans clamabat: “Jhesu fili David miserere mei” muscas huiusmodi et super os et super oculos patiebatur; nam qui praeteribant increpabant eum ut taceret. Muscis istis in os eius irruentibus 74a et aliis agentibus visum contemplationis perdiderat, quia
10 caecus erat.

Quod tamen disgressi sumus a barbis, propter imberbium et barbas contigit. Neque enim muscae appropinquare poterant ad adolescentem barbam mittentem, illum vero imberbem et in ore et in oculis vexabant.

¶ CAP. XXXIV. *Quod angelus gladio igneo abigebat muscas ab adolescente imberbi.*

15 Quod autem angelus gladio igneo defendebat illum, ad muscas abigendas non videtur congruere gladius, quia instrumentis aliis abiguntur, vel illo videlicet qui sonitu terret, vel flabello qui flatu movet. Porro vel ad hoc intelligi potest, quia angelus gladio igneo fugabat dae-
20 mones non muscas, vel quia muscae flammam vehementer horrent, terrebantur et effugabantur et fugiebant. Sed et nos qui verbum dei vobis denuntiamus, gladio 74b spiritus quod est verbum dei muscas huiusmodi fugamus a vobis, ne super barbas vestras audeant residere, aut

5] Marc. 10, 46–9.

7] praeteribant: MS. praecibant.

in os vel in oculos irruere; et est ignitum eloquium vehementer gladius iste, ita ut ferre non valeant flammam gladii vehementer flammantis.

œ CAP. XXXV. *De lampade ignea de ore imberbis exeunte, et de ore primiberbis exeunte funiculo.* 5

Sed et illud duplex mirabile miraculum de lampade ignis et funiculo igneo intelligite, fratres, si quo modo pertineat ad vos, ut qui sine barbis adhuc sunt, adolescentem imberbem studeant imitari, de cuius ore visa est exire lampas ignis ascendens in coelum. Qui autem 10 in primiberbio sunt, vel potius illi quibus iam barba est in statu, adolescentem imitentur primiberbem, hoc 75a est mittentem barbam, de cuius ore funiculus ignis exiens pertingebat in coelum. Hoc tamen attendant praecipue monachi, quia adolescentibus illis in psallendo, 15 id est modulatione psalmodiae, talia contingebant prodigia.

œ CAP. XXXVI. *Quid sit lampas ignis de ore imberbis adolescentis egrediens.*

Vultis scire quid sit lampas ignis? Figulum quendam 20 interrogate! "Concaluit, inquit, cor meum intra me et in meditatione mea exardescet ignis." Item idem: "Quia inflammatum est cor meum." Haec lampas ascendit in coelum. Et quoniam habemus thesaurum istum in vasis fictilibus, lampas merito vocatur. Eius 25 bonum qui temptabatur, in signo fictili et fragili monstrabatur, cuius et adhuc aetas in imberbio fragilis erat,

4] lampade ignea de ore: MS. lampade ignea et funiculo igneo de ore exeunte. In fine tituli verba "exeunte funiculo" iterantur. 21] Psal. 38, 4. 23] Psal. 72, 21. 24] II Cor. 4, 7.

et lampas est vas quod facile et casu levi frangitur. Vel 75b
fortassis adolescens ille, quia iam vicinus erat primi-
berbio ut mitteret barbam, sapientiae lampadem assidue
meditabatur in corde, hoc est Jhesum Christum, quem
5 Job lampadem contemptam appellat, quae prius quasi
fracta est et extincta in morte, sed in resurrectione
reparata convaluit et claritate magna clarificata ascendit
in coelum. Hanc in psalmodia monachus teneat in ore
meditando et cum devotione ardenti et flammanti mittat
10 in coelum patrem interpellare. Haec lampas est illa
lucerna, quam mulier accendit ut quaereret et inveniret
dragmam quam perdiderat.

¶ CAP. XXXVII. *Quid sit funiculus ignis de ore
primiberbis egrediens.*

Iam videamus quid sit funiculus ignis egrediens, qui exit
de ore primiberbis, hoc est barbam mittentis. Ad sapi-
15 entiae perfectionem tendit qui quod habet in signo
monstrat in officio. Quod funiculus triplex difficile 76a
rumpitur signum est perfectionis. Si funiculus iste sacra
scriptura est, triplici sensu cordulatur: historico, alle-
gorico, morali; et Spiritus Sanctus et igne divini amoris
20 et linguis igneis inflammavit illam. Hic funiculus igneus
pertingit ad coelum, quia qui fecit coelos in intellectu,
nichil intactum reliquit quod scriptura non loquatur, ut
sciri possit per scripturam quidquid scibile est. Nam
utique ipsum coelum narrat ipsa factum et suis ordinatum
25 luminaribus. Hic exiens ab ore psallentis funiculus totus
igneus est, et amore celestium inflammatus pertingit ad
coelum. Est alia funiculi huius consideratio ut sufficiens
bonum et perfectum inveniat in illa. Indicabo tibi

5] Job, 12, 5. 11] Lucas, 15, 8-9. 28] Mich. 6, 8.

o homo, ait propheta unus, quid sit bonum et quid a te
76b quaerat deus tuus, utique facere iudicium, diligere miseri-
cordiam, et sollicitum ambulare cum deo tuo. Tria haec
si ardenti corde exercueris, et in his dominum tuum
laudaveris ut semper laus eius sit in ore tuo, funiculus 5
ignis triplex egreditur de ore tuo pertingens ad coelum.
Vel amor toto corde, tota anima, tota mente in dominum
intendens funiculus igneus est, quod amor ignis est. Vel
desiderium ardens educi de carcere, de exilio exire, in
patriam redire id ipsum est, vel idem desiderium in hoc 10
extremo, cum appetit quietem a labore, gaudium de
novitate, securitatem de eternitate, funiculus ignis est de
ore egrediens cum exposcit ista, pertingens ad coelum
cogitatione et aviditate in illa eterna patria conversa.

Propter exemplum duorum adolescentium, unius sine 15
77a barba, alterius primiberbis, de his quae visa sunt circa
illos dulce fuit aliquid ad sermonem vertere, ut erube-
scatis qui estis vel grandaevi vel grandiberbes, si non
concalescat cor vestrum intra vos de his quae audistis.
Iam de cetero barbilogiam ad barbas vestras revocemus, 20
quia coepit ab illis, et in illis convenit illam terminari.

œ CAP. XXXVIII. *Invectio in derisores barbilogiae vel
barbilogi.*

Sederunt fortassis qui in hac barbilogia rideant, et me
derideant barbilogum appellantes. Ego autem denuntio
illis ut caveant ne malo suo rideant, aut me de barbis
sermocinantem derideant, quemadmodum, ut iam dic- 25
tum est, malo suo riserunt pueri de calvitio Helisei et
ad malum suum calvum ascendentem deriserunt. Si
audent derideant barbam Aaron unctam unguento, quod
77b a capite descendit in barbam illius, aut barbam David

collitam saliva, aut barbas servorum ipsius semirasas et manentes in Hierico donec barba illorum crescat derideant. Numquid et deridebunt dominum qui in Isaia in novacula conducta radit caput in Assiriis, et pilos
 5 pedum et barbam universam et in Moab denunciat in cunctis capitibus calvitium et omnis barba radetur? Si rident de istis, aut derident ista, barbam Hiezechielis non obliviscantur partim concisam, partim combustam, partim dispersam in ventum; simul et recordentur Gallam
 10 barbas habentem. Et si cuius barba est curta, aut si cuius barba est prolixa ridebunt? Barba Gordiani est modica et barba Arsenii est prolixa, cuius descriptio neminem sinit ridere de barba ipsius. Erat inquit visio eius angelica sicut Jacob, canis ornatus, elegans corpore, siccus tamen.
 15 Habebat autem barbam prolixam omnino, attingentem 78a ad ventrem eius. Pili vero oculorum eius nimio fletu ceciderant. Si de ispidi barba ridendum est, Esau totus erat pilosus et ispidus, et barba eius non excipitur lenis fuisse. Ubi barba Mifiboseth in libro Regum legitur,
 20 intonsa non ispida dicitur; et tamen Josephus ispidam non intonsam narrare non ignoratur. Quis rideat, immo quis non doleat, cum audit Esdram prophetam pro transgressione subditorum barbae suae pilos evulsisse? Qui de ludo sapientiae in barbis, in calvitio, rident, audiant
 25 illam e diverso sibi respondentem: ego quoque in interitu vestro ridebo. An non risit ipsa in interitu puerorum qui deridendo clamantes ingeminaverunt "Ascende

12] De Arsenio vide passim in "Vitis Patrum" (Migne, P.L. LXXIII); locum vero in quo de barba eius prolixa agatur non inveni.

20] In latina versione Josephi quae Dindorfii editioni adiuncta exstat haec verba de "ispida barba M.", in loco quidem ubi stare deberent: Antiq. Jud. VII, cap. II, non repperi.

calve” “Ascende calve”? Pro uno “ascende calve” venit ursus unus et pro altero “ascende calve” venit
78b alter ursus; et duo “ascende calve” vindicaverunt duo ursi. Jam superius dictum est qualiter liceat ridere de ludo sapientiae.

5

œ CAP. XXXIX. *Qui rident bene et qui male de ludo sapientiae.*

Cum admiratione et iocunditate, non cum iocosa derisione ridendum est. In lucta Jacob cum angelo sapientia ludi sui spectaculum mirabile dedit ad ridendum, quia victus incolumis discessit et victor claudus factus est. Cum auditis haec, nonne ridetis? Accepisse Jacob cum
10 benedictione claudicationem de tali ludo sapientiae nonne ridetis? Admiramini, iocundamini, laetamini, consolamini, sic ridetis. De barbis et calvitio similiter et non aliter rideatur. At ille qui socio dicit: barbam hirci habes, male ridet, quia deridet. Alter dicit alteri: barba
15 79a tua rufa infidelitatis est signum; et illius alterius barba hispida: crudelitatis. Barba illius pulla et nigra, tartareae pici similis est.

œ CAP. XL. *De distinctionibus barbarum in quatuor generibus et speciebus illarum et de morali coaptatione.*

Silete stulti! David mansuetus et mitis fuit et fidelis, et barba illius rufa. Sinite sapientiam ludere cum natura
20 in barbis ut distingat illas et faciat differentes in quantitate, in qualitate, in figura, in colore. In quantitate magnas et parvas sive prolixas et curtas; in qualitate condensas et raras, sive lenes et hispidas; in figura uniformes, biformes et triformes; in colore albas, nigras,
25 rufas, fulvas, canas. Quorum barbae magnae sunt

magnanimitate polleant et sapientiae sensibus emineant.
 Quorum barbae sunt parvae, modicum id quod sunt 79b
 humilitate contendant adornare, etiam si magni sint.
 Qui prolixas aut curtas habent barbas, illi longanimes
 5 in spe inveniuntur, isti vitam hanc ut brevem et momen-
 taneam despiciant et hinc in brevi se migraturos cottidie
 suspecti sint. Quibus barbae condensae sunt aut rarae
 illi divitias sapientiae et scientiae ad salutem in multa
 densitate coacervent, isti si sensibus et ingenio rari sunt
 10 et tenues, studeant bonis moribus recompensare. Qui
 barbas lenes aut hispidas habent, illi lenitatem Jacob et
 simplicitatem imitentur, isti caveant ne sicut Esau asperi
 vel crudeles et distorti moribus inveniuntur. Quibus
 uniformes vel biformes vel triformes sunt barbae, primi
 15 singularitatem fugiant et unitatem pacis ament, secundi
 sic servant conscientiam ut famam non negligant, tercii 80a
 de corde puro et conscientia bona et fide non ficta
 caritatem conservent vel mente manu lingua consonanti
 vitam concordia exornent. Haec figura barbarum in
 20 tribus speciebus distincta est superius, cum vel in mento
 est tantum, vel sub mento vel in maxillis, vel simul in
 omnibus. Quibus barbae sunt albae fiant candidiores
 nive, nitidiores lacte; et quibus rufae rubicundiores ebore
 antiquo. Quibus barbae sunt nigrae anima illorum dicat:
 25 nigra sum sed formosa. Barbam fulvam quia medii
 coloris est, illi habent qui media caritate constrati, tam
 communes et temperati sunt ut omnibus se amabiles
 exhibeant et sine querela inter fratres conversentur.
 Postremo quibus barbae sunt canae, omnino maturi sint
 30 velut seges ad messem et virtutibus consummati, venti-
 labrum et horreum cogitent mox futura.

80b

25] Cant. 1, 4. 30] Math. 3, 12.

œ CAP. XLI. *Quod de barbis alia sunt in misterio tantum, alia in re et in misterio.*

Sciendum est autem quod in his, quae de barbis leguntur, alia sunt in misterio tantum alia in re et in misterio. In misterio tantum cum dominus minatur de racione barbarum; neque enim credibile videtur quod omnium Assiriorum barbae rasae fuerint, quamvis dictum esset 5 in propheta quod dominus rasurus esset in Assiriis barbam universam. Similiter cum dictum esset “In Moab omnis barba radetur”, credimus tamen secundum hoc oraculum nullam barbam rasam fuisse, quia in solo misterio dicebatur. De calvicio autem universaliter in 10 solo misterio intelligendum est, quia sicut in Moabitis nulla barba rasa fuit propter oraculum, sic in nullis eorum capitibus fuit calviciu. In barbis autem in re 81a et in misterio quae dicebantur eveniebant, sicut in barba Aaron et in barba David et barbis servorum eius et 15 forsitan barba Jezechiel. Nam et quod in Levitico de lepra barbae dictum est in misterio erat et non in re; nemo enim unquam vidit barbam leprosam.

œ CAP. XLII. *De quatuor differentiis in misterio barbarum vel aliarum rerum.*

Item sciendum est quod huiusmodi misteria non solum in barbis sed etiam in aliis; alia quidem sunt inter rem 20 et rem, alia inter actionem et actionem, alia inter rem et actionem, alia inter actionem et rem. Inter rem et rem sicut inter barbam et salivam, inter manna et vermes, inter virgam et florem, inter florem et nucem, inter tabulas et legem. Inter actionem et actionem sicut 25

7] Isaias, 15, 2.

inter cursum Petri et cursum Johannis, inter luctam Jacob et luctam angeli, inter pugnam David et pugnam Goliae, inter rasionem barbae et combustionem vel concisionem vel dispersionem. Inter rem et actionem
5 sicut inter gigantem et cursum, inter cervum et saltum, 81b
inter oves et lavacrum, vel inter ipsas (barbas) et tonsionem earum, vel inter pilos barbae et combustionem vel concisionem vel dispersionem ipsorum. Cum autem accedit actio ad rem, sicut rasio ad barbam, inter actionem
10 et rem est misterium, sicut e diverso cum res accedit ad actionem vel ducitur vel portatur, sicut Ysaac ad immolationem, vel Joseph ad venditionem, vel ovis ad occisionem, vel pili barbae ad combustionem vel concisionem vel dispersionem, inter rem et actionem est
15 misterium. Cum igitur in solo misterio est quod de barbis legitur, id commune invenitur calvicio cum barbis, quod hinc et inde semper est prophetia de futuro. Nam sicut de futuro est quod dicitur "radet dominus in Assiriis barbam universam" et in Moab
20 omnis barba radetur, sic in eodem Moab praemittitur in cunctis capitibus eorum calviciium futurum. Inde est illud in eodem propheta "decalvabit dominus verticem 82a
filiarum Sion et crinem earum nudabit." Et inferius: "et erit pro crispante crine calvitium." Nec in natura
25 est nec eventus rei monstravit umquam feminam calvam, quamvis barbatam fuisse licet raro legamus sicut Gallam. Cum vero in re et in misterio est quod de barbis legitur, historia narratur de praeterito quod in suprapositis patet exemplis. Jam de cetero, fratres, quia multa dicta sunt
30 de barbis quod ad utilitatem vestram pertinet, animo recolligite et firmiter tenete memoria. Quod dictum est
6] (barbas) omissum in MS. 22] Isaias, 3, 17.

de mundicia barbarum, vel compositione vel natura et in his omnibus de misterio et moribus vobis totum fiat et ad firmitatem fidei vestrae documentum, et ad vitam et conversationem vestram decoratum virtutibus ornamentum.

5

¶ CAP. XLIII. *De differentia et convenientia tonsurae et rasurae inter monachos et conversos.*

82b Illud etiam corde et animo sedulo retractate quod de convenientia et differentia inter nos et vos superius dictum est in rasura et tonsura. Quae ideo quamvis audieritis repetimus, ut adiciamus alia quae nondum audistis. Nos tribus rasionibus utimur et tonsione una, 10 quam et vos nobiscum communem habetis, et rasionem unam ipsamque communem nobiscum. Convenimus igitur in duobus mediis, differimus autem in duobus extremis. Siquidem et nos et vos a tempore in tempus radimur, et per circuitum in girum tondemur. Videtis 15 itaque qualiter media quae nobis et vobis communia sunt extrema copulant, quibus ab invicem dissimili figuratione differimus. Nam barbas nostras et verticem capitis nostri radimus, vos nec barbas nec verticem capitis radentes a nobis hac dissimilitudine differtis. Habemus 20 83a itaque quatuor, videlicet triplicem rasionem et unam tonsionem, quorum duo media nobis et vobis sunt communia, duo vero extrema nobis specialiter consignata per rasionem, vobis autem eadem extrema sine rasioe, ex ordinis consideratione et considerationis ratione con- 25 cessa. Sicut autem rasio nostra inferior in barbis inferiori barbarum vestrarum conservationi velut ex opposito respondet, ita rasio nostra superior in coronis superiori vestrae capillaturae obviat tamquam ex contrario. Et

quia nimia dissimilitudo et contrarietas in his apparent
extremitatibus, inventa sunt duo quaedam media quibus
et nos et vos ad quandam similitudinem conformaremur
et extremorum dissimilitudo minus quodammodo dissi-
5 milis reputaretur. Neque enim unquam contraria con-
venirent ad unitatem, nisi aliquibus mediis interjectis
contrarietas modificaretur. Diligenter autem adver- 83b
tendum ammonemus, quod media quibus unimur ad
similitudinem collateralia sunt vel potius conjunctim
10 collocata.

¶CAP. XLIV. *Quod forcipe figuratur O et rasorio C
et quae sit horum significatio.*

Verumtamen haec eadem sicut diversis instrumentis,
forcipe videlicet et rasorio, figurata sunt, ita haec eadem
dissimili figura discernuntur. Ipsa namque ratio a
tempore in tempus deducta, girum quidem circularem
15 facit sed imperfectum; tonsio vero ambitum suum
girans ex integro perficit circulum. In figuratione im-
perfecti circuli monstratur figura elementi quod est C,
in circulo perfecto O. C tertium locum tenet in ele-
mentis et secundum in mutis. In ternario, quia tertium
20 est C, fidem Trinitatis significat, quam et nos et vos
pariter habemus, quemadmodum et nos et vos hanc
rationem tenemus communem. Quod vero C secunda
littera est in mutis, in hoc et ad nos et ad vos in hac 84a
forma rationis pertinere videtur, quod in prima muta
25 a pravis eloquiis obmutescere iubemur, et in secunda
propter gravitatem taciturnitatis etiam a bonis silere.
Vel ad hoc etiam secunda in mutis potest dici C, quod
et nos et vos ante conversionem et a confessione et a
laude divina muti fueramur omnino. Secundum primum

modum dici potuit “obmutui et humiliatus sum et silui a bonis.” Ac si diceret “obmutui a pravis eloquiis et, humiliando me, silui a bonis.” In secundo modo dici potuit: “et non aperui os meum.” Obmutui a confessione et non aperui os meum in divina laude. 5
O quoque littera quarta est in vocalibus, tertia decima in elementis, si h non numeretur in litteris, si vero numeretur decima quarta. Secundum primam considerationem, quia vocalis est quarta a quatuor mundi partibus et nos et vos vocati sumus, et quadrigam 10
84b Aminadab in evangelio ascendimus, et ad quatuor virtutum studia pariter deputati sumus. In secunda consideratione, quia XIII^{ma} vel XIV^{ma} dicitur, vel apostolicae doctrinae formam cuius duodenarium numerum vel Paulus vel Christus in XIII^{um} crescere 15
facit nos et vos unitari profiteamur, vel legem simul et evangelia in denario et quaternario complere pariter satagimus. Denique vel in hoc septenario dierum numero VII dona sancti spiritus si predictam formam sequimur nos et vos promereri certi sumus. Est etiam dignum 20
consideratione, quod sicut C prima littera est in simbolo fidei nostrae ita secunda vocalis est O in assertione dignitatis cum ipsa dicit “Ego sum A et Ω.” Ubi et hinc et inde et initium conversionis nostrae per Christum et nostrae perfectionis consummatio per divinae majes- 25
tatis excellentiam alterum consummatum alterum confirmatum demonstrantur. Ecce vidistis qualiter in mediis
85a nostris hoc est in racione et tonsione, quibus unimur, etiam dissimilia nostra, quae extrema sunt, iam minus dissimilia judicantur. Et quia haec quasi quibusdam 30

1] Psal. 38, 3.   4] Psal. 38, 10.   11] Cant. 6, 11.
23] Apoc. 1, 8.

gradibus ordinis distincta sunt, videamus adhuc in ipsis differentiis et convenientiis significationem de nobis et vobis et unitatem ordinis nulla discrepantem contrarietate.

œ CAP. XLV. *Quid significet barbae rasio, et quid rasio a tempore in tempus; hoc est a templa in templam.*

5 Prima igitur rasio nostra in barba quasi mentum nostrae mentis denudat, ut sapientiam quam mente capimus, vobis per eruditionem doctrinae detegamus, ut illam promissionem sapientiae consequi mereamur quam dicit: “Qui elucidant me vitam eternam habebunt.” Et quia
10 haec elucidatio sapientiae per doctrinam nobis incumbit et haec ad vos non pertinet, iccirco rasio barbarum nobis est et non vobis. Rasio vero a tempore in tempus, 85b hoc est a templa in templam, quia pariter est et nostra et vestra quam significationem habeat in moribus videamus.
15 Tempora quasi tempora dicuntur, quod statum temporis sequi cognoscuntur. In temporibus namque multus est venarum concursus et motus magnus et pulsus sensibilis, ita ut secundum turbulentiam vel serenitatem temporis vel minus vel amplius motum vel pulsum
20 suum exercere dinoscuntur. In his ergo temporalitatis mutabilitas et mobilitas merito significantur ex quibus etiam quaedam prognostica medici infirmis denuntiare solent ab infirmitate minus vel amplius detinendis sive morituris. Quid est ergo radi a tempore in tempus, nisi
25 de temporalibus rebus et mutabilibus tollere appetitum et affectum, ita ut in appetitu raso radatur concupiscentia et in affectu raso radatur avaricia, illic in acquirendis, hic in adquisitis? Et quia hoc nostrum pariter et vestrum 86a

9] Eccli. 24, 31.

est, iccirco haec ratio nostra pariter et vestra est. Et quoniam certissime si hoc exhibemus centuplum, quod C significat, expectamus, ideo haec ratio figurata est in C.

œ CAP. XLVI. *Quid significet tonsio.*

Tonsio autem quae partem tollit et partem relinquit 5 monstrat in rebus temporalibus usum superfluitatis abscindi debere et usum necessitatis retineri licere. Videtisne quia hoc aequè vestrum ut nostrum est, sicut haec tonsio aequè vestra ut nostra est? Denique haec tonsio oculos et aures detegit, quod et ab audiendo verbo dei usus 10 superfluitatis facit impedimentum et nichilominus oculos cordis obnubilat, ut qui hoc patitur nequaquam dicere valeat: "Oculi mei semper ad dominum." Id quoque notandum quod haec tonsio girans per circuitum transit frontem et perficit O, ut verecundiam monstret in usu 15 superfluitatis esse debere et ad illum qui finis est omnium solo usu necessitatis posse pervenire quod suae figura-
86b tionis perfectione monstrat O.

œ CAP. XLVII. *De differentia forcipis et rasorii dupliciter assignata sensu morali.*

Videmus adhuc in hac tonsione aliud consideratione dignum quod haec disciplina quae forcipe fit, facilior 20 et suavior esse non ignoratur, sicut illa difficilior et asperior quae rasorio exhibetur. Et quis non videat quam levius sit et mitius usum superfluitatis abscindere, quam de corde appetitum et affectum rerum temporalium penitus abradere? Videtur quoque iocunda con- 25 sideratio, quare rasorium una tantum acie tam duriter

13] Psal. 24, 15.

et totum radicitus abradat, et forceps duabus aciebus sibi obviantibus non totum sed partem auferat. In verbis doctrinae et disciplinae, ut mihi videtur, est aliud quod simplici denunciatione nociva et dampnabilia velut
5 ratorium prorsus abscidit, et est aliud quod quasi forceps quibusdam allegationibus sibi obviantibus solam superfluitatem recidere satagit. Quasi rasorio utitur qui dicit: 87a
“Nolite diligere mundum, neque ea quae in mundo sunt.” Ille forcipe qui dicit: “Tamquam nichil habentes
10 et omnia possidentes.” Videtis qualiter hic concurrunt duo cultella in forcipe obviantes sibi, ac si dictum sit ita: “Tamquam nichil habentes ad usum superfluitatis, et omnia possidentes ad usum necessitatis.”

œ CAP. XLVIII. *Quod misterium coronae commune est monachis et conversis, vel clericis et laicis, sed ministerium singulare.*

Rasio postremo nostra superior ministerium nobis indicit
15 quod a vobis nos discernit, non quod misterium coronae non sit nobis et vobis commune, sed quod de communi misterio ministerium singulare nobis incombis. De communi misterio vos aequae nobiscum in illa beata vita ad gloriam et honorem coronas habituri estis, nos hic
20 electionis sorte pro singulari ministerio signo coronae 87b sumus insigniti. Officium namque clericatus cuius nomen, quod enim “cleros” = sors dicitur, hoc signum proprie et principaliter exigit, ut nudatione verticis ostendatur quod inter hanc sortem et dominum nulla
25 alia sors in terris media intercurrat. Et quia huic sorti ex ordinis societate vincti estis, etsi non habetis coronam sicut nos ex officii signo (habemus) habebitis tamen

8] I Epist. Joan. 2, 15. 9] II Cor. 6, 10.

nobiscum, quando pro meritis respondebunt praemia, et nos et vos gloria et honore coronabimur in illa beatitudinis vita.

œ CAP. XLIX. *Quid significationis habeat quod calvis sit tonsio sicut et rasio in C, cum non calvis sit tonsio in O.*

Unum est adhuc quod de tonsione retractandum videtur cuius figurationem in O littera girandam circulariter 5 diximus, quod utiquam secundum proprietatem huius tonsionis minime disconvenit. His autem qui calvi fiunt, 88a immo plene calvis cedit aliter. In his siquidem quia forceps per transitum frontis non invenit quid capiat, mutata est O in C, et factum est ut calvis sit tonsio sicut 10 et rasio in C, cum non calvis sit tonsio in O et rasio in C. Quod quid significationis habeat merito quaeritur. Si ad figurationem mali et ignominiae notam calviciium referatur, mutatur tonsionis O in C cum perfectio relabatur in imperfectionem et gloriae succedit igno- 15 minia. Unde et illud Ysayae: "Et erit pro suavi odore foetor, et pro zona funiculus, et pro crispanti crine calviciium."

Quod si quia Calvariae locus calvis deputatus est, calviciium gloriam crucis exprimit, non est malum sed 20 bonum O in C mutari, sed est de perfectione et plenitudine virtutum, quod O significat, ad praemium centupli pervenire, quod C figurat in calvicio. Videmus ergo in calvis C triplicatum, a novacula duo, a forcipe unum, 88b sicut in non calvis C unum et O duplicatum, a novacula 25 C et O, a forcipe medium O.

16] Isaias, 3, 24.

¶ CAP. L. *Quam considerationem habeat quod nec barba nec rasio barbae nullius litterae monstrat figuram.*

Est item alia consideratio quod sicut barba nullam figurationem litterae habet, sic rasio barbae nullius litterae monstrat figuram. Barba enim laicalis habitudinis et illiteratae simplicitatis indicium est. Inde est quod in
5 clero decretum est, ut si quis comam vel barbam nutrierit, anathema sit.

¶ CAP. LI. *De tribus proportionibus quatuor praedictorum, trium videlicet rasionum et unius tonsionis.*

Videmus adhuc in his quattuor tres proportiones. Prima proportio est quod sicut se habet primum ad secundum, ita tertium ad quartum, ordine transposito. Secunda
10 proportio est quod sicut se habet primum ad tertium, ita secundum ad quartum, ordine transposito. Tercia 89a
proportio est quod sicut se habet primum ad quartum, ita secundum ad tertium, ordine simili. In prima proportionem sicut rasio barbae est nobis et non vobis, et rasio
15 a tempore in tempus est nobis et vobis, ita tonsio est nobis et vobis et rasio coronae nobis et non vobis. In secunda proportionem sicut rasio barbae est nobis et non vobis et tonsio est nobis et vobis, ita rasio a tempore in tempus nobis et vobis et rasio coronae nobis et non vobis. In
20 tertia proportionem sicut rasio barbae est nobis et non vobis et rasio coronae nobis et non vobis, ita rasio a tempore in tempus nobis et vobis et tonsio nobis et vobis.

5] Canon 44. Carthaginensis concilii III anni 398.

œ CAP. LII. *Quid fiet de barbis et de tondendis pilis
in futura vita.*

Queritis nec immerito, fratres, quid de vicissitudinibus
harum dissimilitudinum vel similitudinum rasionis vel
89b tonsionis fiet in illa vita, si nos et vos aut pariter rademus
barbas aut pariter illas non rademus, aut vos sicut modo
raditis radetis, aut nos sicut modo non radimus non
rademus, aut nos rademus qui modo non radimus, aut
vos non radetis qui modo raditis. Puto quod veraciter
respondere possimus, quod neque nos neque vos barbas
aut aliud quicquam radebimus ibi vel tondebimus.
Relinquitur igitur una disiuncta et eius altera pars eli- 10
genda et confirmanda, aut videlicet nos et vos ibi cum
barbis esse futuros, aut permansuros in imberbio, sicut
hic ita et ibi sexui tantum femineo videtur convenire.
Nam in masculino sexu sicut teste veritate capillus de
capite non peribit, sic neque pilus barbae, ut quemad- 15
modum nullo suo honore et decore in capillatura privatur
natura, ita nec in barba. Denique sicut nec ibi calvicium
90a erit, quin ad integritatem capillaturae redeat natura, ita
nec eunuchi ibi erunt, vel infantes, vel pueri qui ad
barbaturam non perveniant quam hic habuerant vel 20
fuerant habituri, si non fuissent morte praecoccupati, vel
aliquo eventu contra barbas impediti. Si vero recipe-
retur aliquomodo ut sicut in feminis ita et in viris
permaneret barbarum privatio, minus id quidem hor-
reret sensus contuentium, quam si feminae sicut viri 25
barbas essent habiturae. Nam et in clero et in viris
religiosis, cum de recenti barbas radunt, non offendit
27] Cum in prioribus saeculis ecclesiae consuetudo de
radendis sacerdotum barbis admodum variabilis fuisse videtur,
XI saec. mos modernus barbarum rasarum praevaluisse dino-

oculos intuentium, et quod in feminis primo loco natura monstrat decens et congruum sine barbis esse, in viris e diverso consuetudo ipsa quasi secunda natura facit videri non indecorum, si viri vultus habeant imberbes, 5 sicut et mulierum facies per naturam sunt imberbes. At tamen quia magnum omnino fovet sensum rationis 90b si natura ius et ordinem suum conservet, ut in illa vita, sicut nec in ista viri sine barbis non sunt et feminae permaneant in imberbio, de cetero de statu barbarum 10 ad illam ultimam reparationem pertinentium aliquid consideremus.

Merito igitur queritur si cum barba et capilli et pili et ungues superflua corporis sint, sicut astruunt fisici et divini non contradicunt, illic iudicentur esse necessaria. 15 De humorum namque emanatione et emissionem continua et ungues et pili barbae et capillorum nasci perhibentur et haec eadem indesinenter crescere frequens probat decisio; nam et barba Arsenii propter assiduitatem crescendi omnino prolixa usque ad ventrem eius 20 pertingere dicta est, et quidam heremitae loco vestium velamento capillorum utebantur. Inde fit ut quorundam grennones ad aures usque magnitudine distenti vergant, 91a voluntque qui eiusmodi sunt videri terribiles et feri, velut aper de silva ex recurvato dente magno et horribili, 25 terribilis et ferus apparet.

¶ CAP. LIII. *Qualis erit status barbarum in illa vita.*

Numquid in illa vita ista assiduitas crescendi erit in barbis aut in eiusmodi? Absit. Nam ubi non erit frequentia

scitur ex repetita promulgatione canonis Carthaginensis supradicti p. 88 utin synodis Biturigensi et Lemovicensi anni 1031 et aliis.

recidendi, tondendi vel radendi, nec assiduitas erit crescendi. De mobili namque et mutabili erit transitus ad fixum et stabile et erit status eternitatis in rebus glorificatis, statu mutabilitatis cedente. Nam ea quae hic nunquam in eodem statu permanent, illic modum stabilem et 5 fixum in statu eternitatis adipiscuntur. Sic erit in barbis ut illic talem modum adepturae sint, ut neque diminui 91b neque valeant augmentari. Tamque decentissimus erit ille barbarum modus, ut et illarum perpetua sit munditia et decora compositio et naturae status inviolabilis. Unde 10 propter ipsam munditiam non erit illis opus ablutione, unctione vel pectine, nec propter decoram compositionem decisione vel excussione, nec propter statum eternitatis formidandum erit de temporalis eventus molesta incursione combustionis aut evulsionis aut ali- 15 cuius ceterorum.

Vos interim, fratres, dum barbas vestras propter munditiam abluitis et pectitis, cavete ne potius pellem caninam quam barbam humanam lavetis vel pectatis. Timete proverbium illud: "Ablue pectem canem, canis est et permanet 20 idem." Item: "De cane quod canis est nec aqua nec pectine tollēs." In compositione barbarum talem decorem habere curate, ut neque curiositas vanos vos 92a efficiat, neque superbia reddat elatos. In natura barbarum opificem qui fecit illas considerate, ut si quid est 25 in illis quod displiceat, si reprehenditur quod displicet de blasphemia plasmatoris culpa timeatur. Nam si propter hoc itur ad tormenta, barba cum magna confusione et sensu doloris ardebit et quam hic non sentit concisionem vel combustionem, illic vermem sentiet et 30 ignem.

œ CAP. LIV. *Quibus barbae erunt ad penam et quibus ad gloriam.*

Dignum est namque ut quidquid est instrumentum ad culpam id ipsum materia sit ad penam et totum ardeat in Gehenne flamma cum sensu doloris quod fuit instrumentum iniquitatis. Multis autem est instrumentum
5 superbiae barba, vanitatis et lasciviae, quod longe superius satis monstratum est. Et sicut scriptum est “per quae peccaverit homo per hoc punietur”, quod scimus evenisse in lingua divitis qui cruciabatur in flamma, id 92b ipsum evenire non dubitemus in barba. E diverso constitutis in regno beatitudinis post gloriam resurrectionis
10 ad sensum felicitatis et gaudii et exultationis barbae erunt, quibus usi sunt in hac vita ad signum et instrumentum religionis et maturitatis sapientiae et fortitudinis et decoris interioris.

15 Sed: “Vae barbatis debilibus et foedis, stultis et levibus et irreligiosis qui neque puellas neque pueros imberbes student imitari.” Hinc illa beati Gregorii conquestio. Quid inquit nos barbati et debiles dicemus qui ire ad regna celestia puellas per ferrum videmus? Barbati,
20 inquit, et debiles, non barbati et fortes, quos ira superat, superbia inflat, ambitio perturbat, luxuria inquinat. Ne ergo in confusionem nobis vertatur quod barbati sumus, si barbati debiles inveniamur, convertamus ad studium 93a fortitudinis signa debilitatis contraria, ut in illa vita
25 barbae meliores receptae item etiam sint ibi nobis ad gloriae testimonium, quibus hic usi fuerimus ad virtutis instrumentum.

7] Sap. II, 17. 8] Lucas, 16, 24. 15] Hunc locum in S. Gregorio hucusque non repperi.

Sed sunt adhuc forte qui dicant, non esse opus in illa gloria resurrectionis hac humorum fumositatem capillorum et barbarum pilositate, et satis esse ad felicitatis gloriam esse leves sicut Jacob et non esse pilosos sicut Esau. Sed respondetur quod non negatur Jacob habuisse capillos 5 aut barbam, sed in illis partibus levem et sine pilis esse, in quibus Esau ex corruptione et vitiositate naturae praeter consuetudinem aliorum pilosus erat et hispidus. Non enim Jacob pellibus edinis manus et colli nuda protexisset, nisi fratris sui Esau similitudinem exprimere 10 voluisset. Unde illic dictum est quod non cognovit eum

93^b pater, quia pilosae manus similitudinem maioris expresserant. Sed quid contra obicientes frustra tam valide nitimur, qui de hac re a plasmatore capillorum et barbarum securitatem accipimus, cum suis martiribus 15 et in ipsis nobis dicit: “et capillus de capite vestro non peribit”? Nichil utique in reparatione illa perire potest, quoniam securitatem a domino etiam de capillorum (securitate) acceperunt martires et nos in ipsis. Unde est illud sancti Augustini: “Perit manus ubi non perit 20 capillus? Ubi non perit palpebra, perit oculus?” Hinc et nos dicimus: Perit barba, ubi non pereunt pili neque capilli? Hac ergo magna securitate salvatorem expectamus dominum nostrum Ihesum Christum qui reformat 25 corpus humilitatis nostrae configuratum corpori claritatis suae. Quando? Quando occurremus omnes in unitatem fidei, in vitam perfectam, in mensuram aetatis

94^a plenitudinis Christi, et recipiemus claritatem corporum cum integritate partium, et ornamentis earum in pilis et capillis et barbis. 30

16] Lucas, 21, 18.

cap. LV. De claritate et gloria barbarum post hanc vitam.

Quae ergo erit claritas et gloria in barbis? Illa quae et in capillis. In Apocalipsi videntur capilli capitis candidi velut lana alba. Nunquid et barbae non erunt candidae velut lana alba? Si in claritate illa et gloria fulgebunt
5 iusti sicut sol, vel etiam erunt candidiores nive, nitidiores lacte, quam candidae, quam fulgidae putatis erunt barbae? Quando iustus germinabit sicut lilium et florebit in eternum ante dominum, quales erunt barbae candentibus liliis comparatae? Et quid florebit in eternum
10 ante dominum? quid erit nisi perpetua claritas in ornamentis capillorum et barbarum? Cum in transfiguratione Christi facies eius resplenduit sicut sol, et vestimenta eius facta sunt alba sicut nix, quid nobis praefiguravit 94b nisi corpus humilitatis nostrae configurandum corpori
15 claritatis suae et decorandum ornamentis suis in pilis et capillis et barbis? Si tanta fuit gloria in vultu Moysi ut filii Israel non possent intendere in faciem eius propter claritatem et gloriam vultus eius quod evacuatur, quanto magis illa nostra claritas et gloria in faciebus nostris
20 splendida erit et fulgida et candida in barbis nec evacuabitur? Propterea barbae non peribunt nec finientur fine quidem consumptionis quia fine consummationis perficientur et consummabuntur. Et sicut in mirifica clarificatione et glorificatione vultuum lucebit agnitio unitatis,
25 ita, quia barbae maiorem occupant partem facierum magnum dabunt cognitionis amminiculum, ut statim cuius videbitur barba eius in dubium non possit (venire barba) *cetera desunt*.

2] Apoc. I, 14. 7] Osee, 14, 6. 12] Math. 17, 2.
18] II Cor. 3, 13.

INDEX

Verborum inusitatorum aut rariorum (quae italicis literis distinguuntur) nominum propriorum, rerum notabilium etc. quotquot in hoc tractatu inveniuntur.

Aaron, 3, 5, 8, 56, 75

Abaelardus?, 4, 59

Achis rex, 8-10

Adagia: Ablue pectē canem,
canis est et permanet
idem, 91

barbatus homo est, 56

bellus pravus, 52

crassas sibi faciat barbas
arvinam ructando, 44

de cane quod canis est nec
aqua nec pectine tolles, 91

in barba non iacet sapientia,
58

pone supercilium si te cog-
noscis amicum, 55

S. Alexis, 25

allutioni, 7

Amasa, 68

Aminadab, 83

Anon rex, 15-17, 35

ansulata, 14

S. Arsenius, 76, 90

S. Augustinus, 56, 93

barbatura, 44-5, 59, et *passim*

barbiflui, 59

barbilogia, 48, 75

barbilogus, 1, 48, 75

barbisonantem, 1

Barrabas, 43

S. Bartholomaeus, 25-6

bavos, *bavosos*, 12

Bitimius abbas, 66

Boethius, 49

Booz, 27

C figuratur in razione, 82

calamistrandi, -*atas*, 14

calvastri, 18

calvatione, 18

caprae barba, 40-4

Carthaginensis concilii canon
contra barbas clericorum,
88

causis = "*choses*", 26

cincinnant, 14

circulus in fronte tabernae in
signum vini, 48

citiberbium, 34, 49-50, etc.

conversorum labor in agris
colendis, 19-21

conversus primus erat bar-
batus, 5

cordiculatas, 13

cordulatur, 74

cultella, 86

Daniel, 61

David rex, 8-11, 15-18, 75, 77

densescat, 50

Diotrepem, 52

eberbes, 34

eberbium, 24, 34

Edisius, 25

Elias, 27, 46
Elisaeus, 39, 75
Esau, 76, 78, 93
Esdras, 64-6, 76
Eufemianus, 25
eunuchi imberbes fiunt, 32
exbarbarem, 10
exsufflare, 10
Ezechiel, 21-31, 46, 76

feminivirum, 48
fluor, 12
forcipant, 13
formae variae barbarum, 13-
14
funiculatas, 13

Galla femina barbata, 35-6,
76, 80
S. Gamaliel, 60
geroprepem, 60
girovagum, 24
Gordianus, 62-3, 76
grandiberbes, 75
S. Gregorius, 35, 62-3, 92
grennones, 13-14, 90, etc.
gutturosi, 51

H in litteris non numeratur, 83
Hermaphroditos figurant qui
solos grennones gerunt,
15
Horatius, 45

Jacob, 42, 76-7, 93
Jeremias, 46
Jericho, 15-17, 35
imposti sinus, 8
incomberet, -it, 51, 86
infantes habebunt barbas in
futura vita, 89

Joab, 68
Job, 12, 25, 74
Josephus, Flavius, 68, 76
Isaac, 39
Isacar, 47
Isaias, 18, 23-4, 27, 29, 76
Judaci, 43-4
Judas, 30
iurare per barbam suam, 59
S. Justina Nicomed., 25

lardum, 10
lebram pro *lepram*, 7
lendes, 3-4
lentipedes, 3-4
lepra in barba, 6-8, 79
Lucianus de Caphargamala, 60

Macarius abbas, 66 *sqq.*
medicina, 35, 84, 90
mel ad promovendam bar-
bam, 49
Mephiboseth, 52-4, 58, 62, 76
meratissimum, 44
meretrices minus allicerent si
essent barbatae, 44
Meribaal, 53, 58
Moyses, 6, 94
multiberbium, 33

nulliberbium, 33
nundum pro *nondum*, 16, 66, 69
pro *nuper*, 54

O figuratur in tonsione, 82
Ogerius frater, 37

pediculi in barba, 3-4
pictura S. Gregorii Romae
existens, 62-3
pleniberbes, 33, 36

pleniberbium, 33, 36, etc.
plenivirum, 48
primiberbem, 73-5
primiberbio, 73
proverbia—*vide* Adagia
pulsus sensibilis in temporibus,
84

ramusculant, 13
rarescat, 50
rariberbes, 32-4, etc.
rariberbium, 34, 36
rasbagi, 33
rasorium depictum in mar-
gine, 51
recens usus radendi barbas
clericorum, 89
Ruth, 27

Salomon, 44
Samson, 47

Samuel, 61, 65
Sara, 38
S. Simeon monachus, 25
S. Stephanus, 56, 60
scibile quidquid est per scrip-
turam sciri potest, 74
spiculatos, 13
submentanea barba, 37, 39
supercrecentes, 14

tardiberbium, 34, 49-50
templa, 84
timpus, timpore, 81-2, 84

unguenta ad promovendam
barbam, 49
unitari (adv.), 83

verecondi, 51
Vindemius abbas, 66
Virgilius, 70

DATE DUE

[illegible]

UNIVERSITY OF B.C. LIBRARY

3 9424 00873 9291

